

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutus

Tiina Rynänen

KAVERITAITOJEN VAHVISTAMINEN
Kaveruuden nelikentät -työväline kaveriparitoimintaan

Opinnäytetyö
Lokakuu 2021

Karelia
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2021
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Tiina Ryyänen

Nimeke
KAVERITAITOJEN VAHVISTAMINEN
Kaveruuden nelikentät -työväline kaveriparitoimintaan

Toimeksiantaja
Honkalampi-säätiö

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää kaveritaitoa mittaava työväline ohjaajille kaveriparitoimintaan. Tavoitteena oli tuottaa positiiviseen psykologiaan, vahvuusajatteluun ja ratkaisukeskeisyyteen pohjautuva työväline. Työväline on tarkoitettu erityisesti niille lapsille, joilla on neuropsykiatrisia piirteitä. Työväline tukee lapsen minäkuvaan, itsetuntoon ja minäpystyvyyden tunnetta. Työvälinettä voidaan hyödyntää kaveriparitoiminnan lisäksi lapsen eri toimintaympäristöissä.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin ammattilaisille suunnatuissa työpajoissa. Opinnäytetyö toimi kehittämistyönä uudelle kaveriparihankkeelle. Työväline on suunniteltu tukemaan erityislasten kaveritaitoja. Työvälineen suunnittelemisen ja valmistamisen lisäksi työhön kuului työvälineen käyttöoppaan tekeminen. Oppaassa kuvataan työväline ja sen käyttötapaa. Tuotos on suunniteltu erityisesti erityislasten kaveriparityöskentelyyn, mutta sitä voi käyttää myös muiden kanssa.

Opinnäytetyön tuloksena voi todeta, että työväline on hyödyllinen, selkeä ja monikäyttöinen. Työvälineestä nähtiin olevan hyötyä lasten vahvuuksien tunnistamisessa ja kaveritaitojen harjoittelussa. Työvälinettä tullaan käyttämään lasten pienryhmätoiminnassa. Työvälinettä voidaan soveltaa ja hyödyntää eri asiakastyön paikoissa.

Kieli
suomi

Sivuja 69
Liitteet 8
Liitesivumäärä 8

Asiasanat

sosiaalinen kompetenssi, kaveritaidot, positiivinen psykologia, neuropsykiatriset piirteet

THESIS
October 2021
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +350 13 260 600

Author
Tiina Ryyänen

Title
STRENGTHENING BUDDY SKILLS
Quad Fields of Cavernous Tool of Buddy Pairing

Commissioned by
Honkalampi-säätiö

Abstract

The purpose of the thesis was to develop a friend skills meter into a tool for instructor's partner activities. The goal was to produce positive psychology, strength thinking, and a friend skills meter based on solution-orientees. The buddy skill meter is intended especially for children with neuropsychiatric disorders. The meter supports the child's self-image, self-esteem, and their sense of ability. In addition, the meter can be used into the child's different operating environments.

The functional part of the thesis was carried out in workshops aimed at professionals. The thesis worked as a development for a new friend's pair project. The meter is designed to support the friend skills of special children. This work included also designing and manufacturing a user guide for the meter. The guide describes the friend skills meter and the way it is used. The output is specially designed for the pairing of special children, but it can also be used with others.

As a result of the thesis, it can be concluded that the friend skills indicator is useful, clear and multipurpose. The friend skills meter was seen to be useful for children's strengths identification and training of friend skills. The friend skills meter will be used in small group activities for children. The friend skills indicator can be applied and utilised in different places of customer work.

Language
Finnish

Pages 69
Appendices 8
Pages of Appendices 8

Keywords

social compensation, friend skills, positive psychology, neuropsychiatric characteristics

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Neuropsykiatrisia piirteitä omaava lapsi	7
3	Keskeiset käsitteet	9
3.1	Opinnäytetyöprosessia ohjaavat käsitteet	9
3.2	Sosiaalinen kompetenssi ja sosiaaliset taidot	10
3.3	Kaveritaidot	11
3.4	Lasten sosiaalisten taitojen arviointi	13
4	Kaveruuden nelikentän kehittämisen lähtökohdat	15
4.1	Positiivinen psykologia	15
4.2	Positiivinen pedagogiikka	16
4.3	Ratkaisukeskeinen vuorovaikutus	17
4.4	Vahvuusperustainen kasvatus	18
5	Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	19
6	Opinnäytetyön lähtökohdat	21
6.1	Toimeksiantaja ja alustava suunnitelma	21
6.2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja kohderyhmä	22
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	23
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	23
7.2	Opinnäytetyötä ohjaava prosessimalli	24
7.3	Tiedonhankinnan menetelmät	25
7.4	Osallistamisen menetelmät	27
7.5	Arviointimenetelmät	30
8	Opinnäytetyön prosessi käytännössä	33
8.1	Aloituskvaihe	33
8.2	Suunnitteluvaihe	35
8.3	Käytännön toteutuksen vaihe	36
8.3.1	Esivaihe	37
8.3.2	Työstämiskvaihe	39
8.3.3	Tarkistusvaihe	44
8.3.4	Viimeistelyvaihe	47
8.4	Tuotoksen valmistuskvaihe	48
9	Kaveruuden nelikentät -työväline valmiina tuotoksena	49
9.1	Tuotoksen esittely	49
9.2	Tuotoksen arviointi	58
10	Pohdinta	59
10.1	Johtopäätökset	59
10.2	Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet	62
10.3	Luotettavuus ja eettisyys	63
10.4	Ammatillinen kasvu	64
	Lähteet	67

Liitteet

Liite 1 Kutsu Learning cafe -tilaisuuteen

Liite 2 Learning café tilaisuuden pöytäteemat

Liite 3 Suunnitelmalomake ohjaajille lasten palautteen kysymisessä

Liite 4 Suostumuslomake vanhemmille

Liite 5 Palautekysely ohjaajille

Liite 6 SWOT-työpajaan kutsu

Liite 7 SWOT-analyysi kysymykset
Liite 8 Asiantuntijahaastattelu ja saatekirje

1 Johdanto

Robert Weussin (1973) mukaan ihmisellä on perustarve sosiaaliseen kanssakäymiseen. Hän kirjoittaa: ”Yksinäisyys on erittäin lamaava ja ahdistava tunne. Se saa minut tuntemaan itseni hyvin erilaiseksi kuin muut.” (Weiss 1973.) Läheisen ystävyysuhteen puuttuminen voi johtaa sosiaaliseen yksinäisyyteen. Sosiaalinen yksinäisyys luo tunteen, ettei kuulu joukkoon ja ettei ole hyväksytty. Yksinäisyys on subjektiivinen kokemus. Se on kuormittava olotila, jonka voi kokea myös ihmisten ympäröimänä. (Junttila 2015, 9–36.) Terveysten- ja hyvinvoinnin (2018) tekemän kouluterveyskyselyn mukaan joka kymmenes koululainen kokee yksinäisyyttä. Pitkäaikainen yksinäisyys heikentää lasten elämänlaatua psyykkisesti ja fyysisesti. Se voi johtaa eristäytymiseen ja koulukiusaamisen kohteeksi joutumiseen. Pitkään jatkunut yksinäisyys voi lisätä lapsen uskomusta siihen, ettei hän saa kavereita myöhemminkään. Vuonna 2018 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan Pohjois-Karjalassa 319:llä 4–5-luokkalaisista on yksi tai ei yhtään kaveria, ja 141 koululaista tuntee itsensä usein yksinäiseksi. (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Tutkimukset osoittavat, että neuropsykiatriset piirteet, kuten muun muassa ADHD, autismikirjo, kielelliset erityisvaikeudet ja mutismi vaikeuttavat lapsen sosiaalisia suhteita. Nämä lapset eivät saa onnistumisen kokemuksia ryhmätöinnässä. (Jäntti & Savinainen 2018, 263–266.) Kasvatustieteen tohtori ja erityispedagogi Erja Sandberg (2016) kertoo, että tuen tarpeessa olevien lasten heikkoja ihmissuhdetaitoja tulee tukea positiivisen pedagogiikan keinoin. Lapsen vahvuuksien tunnistamisella ja harjoittelulla lapsi vahvistuu (Sandberg 2016.) Lasten sosiaalista kompetenssia tutkineiden Lautamon ja Laaksosen (2019, 4) mukaan pienillä myönteisillä kokemuksilla on suuri positiivinen vaikutus lapsen elämään.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää lasten sosiaalisen kompetenssin vahvistamiseen tarkoitettu työväline, jonka tarkoituksena on palvella erityisesti niitä lapsia, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä. Työvälineen tarkoituksena oli mitata kaveritaitoja. Tavoitteena oli tuottaa vahvuusajatteluun,

positiiviseen psykologiaan ja ratkaisukeskeisyyteen keskittyvä työväline kaveriparitoimintaan. Työvälineen tavoitteena on vahvistaa lapsen minäkuvaa, itsetuntoa ja minäpystyvyyden tunnetta. Opinnäytetyöprosessin alussa puhuttiin kaveritaitomittarista. Kehittämistyön tuloksena kaveritaitomittarista syntyi kaveruuden nelikentät -työväline.

2 Neuropsykiatrisia piirteitä omaava lapsi

Kehityspsykologian mukaan keskilapsuus käsittää ajan esikoulusta varhaisnuoruuteen. Keskilapsuusvaiheen aikana 6–12-vuotiaan lapsen sosiaaliset ympäristöt laajenevat. Nämä kokemukset vaikuttavat lapsen kehitykseen kokonaisvaltaisesti, erityisesti lapsen minäkuvaan. Myönteinen minäkäsitys toimijana ja oppijana suojaavat lasta. Erik. H. Eriksonin (1950) psykososiaalisen teorian mukaan keskilapsuusaika luo lapselle tunteen omasta toimeliaisuudesta tai alemmuudesta. Nämä tunteet vaikuttavat lapsen käsitykseen omasta osaamisesta ja selviytymisestä eri toimintaympäristöissä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2010, 70–71.) Keskilapsuudessa toverisuhteiden merkitys korostuu. Toverisuhteet opettavat sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen lisäksi käyttäytymisen sääntöjä, tunteita, ryhmätaitoja ja empaattisuutta. Vapaa-aika tarjoaa lapselle ympäristön, jossa lapsi voi harjoitella ja vahvistaa sosiaalista kompetenssia. Lapsen myönteistä kehitystä tukee turvallinen, sopivasti jäsenneilty ja kannustava vapaa-ajantoiminta. (Nurmi ym. 2010, 109–111.)

Juusolan (2017, 39) mukaan neuropsykiatriset piirteet voivat aiheuttaa haasteita lapsen käyttäytymisessä, tunnesäätelyssä ja kognitiivisissa toiminnoissa. Piirteisyyden vuoksi lapsen ulkoinen käyttäytyminen voi olla ongelmallista tai lapsi voi oireilla psyykkisesti (Kuva 1). Neuropsykiatriset piirteet aiheuttavat usein myös toiminnanohjausongelmia, jotka voivat näkyä toiminnan suunnitelmallisuudessa, impulssien hallitsemisessa, joustavuudessa ja oman toiminnan arvioinnissa. Ongelmat voivat heijastua lapsen sosiaalisiin suhteisiin niin, että lapsi voi tarkoituksettomasti loukata vertaistaan. Kaverisuhteissa haasteet aiheuttavat helposti

väärinymmärryksiä ja ongelmatilanteita. Kun lapsi ei osaa toimia kaverisuhteissa, hän voi tuntea olevansa kelpaamaton. (Parikka, Halonen-Malliarakis & Puustjärvi 2017, 10–15.)

Neuropsykiatria määritellään opiksi, jossa aivojen vammat tai poikkeavuus aiheuttavat ajattelun, mielen, tunteiden ja käyttäytymisen psyykkisiä häiriötiloja. (Vataja 2011, 17). Neuropsykiatriassa mieli ja aivot toimivat yhdessä. (Vataja & Korkeila 2017). Neuropsykiatriasiin häiriöihin kuuluu muun muassa häiriöt aistisääntelyssä, tarkkaavuudessa, keskittymisessä ja tahdosta riippumattomat lihasliikkeet tai äännähtelyt. Yleisimmin diagnosoitavia neuropsykiatrisia häiriöitä ovat muun muassa ADHD/ADD, kielelliset erityisvaikeudet, mutismi ja Touretten oireyhtymä. Autismikirjon häiriön oireet liitetään myös usein osaksi neuropsykiatrisia häiriöitä. (Lasten mielenterveystalo 2021.) Kelan (2015) tehdyn selvityksen mukaan lasten yleisin neuropsykiatrinen häiriö on ADHD, jota esiintyy n. 5 %:lla lapsista (Lämsä, Santalahti, Haravuori, Pentinmikko, Tuulio-Henrikson, Muurre & Marttunen 2015, 6).

Autismikirjon häiriöstä oireilevalla lapsella ulkoinen käyttäytyminen voi näkyä muun muassa kommunikoinnin haasteena, jäykkyytenä toimia sosiaalisissa tilanteissa ja vaikeutena sopeutua muutoksiin. Uusimpien tutkimusten mukaan autismikirjon häiriön ilmaantuvuus on 1–3 %. (Lasten mielenterveystalo 2021.) Neuropsykiatrisessa häiriössä oireilu voi olla usein päällekkäistä. Nämä erityispiirteet aiheuttavat haasteita lapsen jokapäiväisessä elämässä, lapsen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kielellisessä ja ei-kielellisessä viestinnässä, tarkkaavuudessa, tunteiden säätelyssä ja oman toiminnan ohjauksessa. Neuropsykiatrinen häiriö johtuu aivojen neurologisesta poikkeavuudesta, joka vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja havainnointiin. Ympäristö näkee lapsesta usein kuitenkin vain ulospäin näkyvän, ei-toivotun ja tilanteeseen sopimattoman käyttäytymisen, kuten levottomuuden, impulsiivisuuden ja tarkkaamattomuuden. (Jäntti & Savinainen 2018, 263–266.)

Neuropsykiatriset piirteet vaikuttavat lapsen kommunikaatioon, käyttäytymiseen, aistituntemukseen ja sosiaalisuuteen heikentävästi. Neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavat henkilöt leimataan usein yhteiskunnassa sosiaalisesti kyvyttömiksi

henkilöiksi, jolla ei ole empatiakykyä. Leimaaminen vaikuttaa heikentävästi henkilön itsetuntemukseen. (Huotari & Tamski 2019, 56.)

Tarkkaavaisuuden haasteet vaikuttavat lapsen kaverisuhteisiin. Lapsella on vaikeuksia odottaa vuoroaan ja ymmärtää sekä noudattaa sovittuja ohjeita. Koulussa nämä sosiaaliset tilanteet luovat lapselle epäonnistumisten kokemuksia toverisuhteissa ja voivat johtaa jopa toverisuhteiden välttelemiseen. (Poikkeus 1995, 175.) Lapsille, joilla on neuropsykiatrisia piirteitä, tulee tarjota ympäristö, jossa heillä on mahdollisuus harjoitella sosiaalisia taitoja. Vuorovaikutustaitoja opitaan parhaiten ennakoimalla, harjoittelemalla ja mallioppimisen avulla. Kouluiässä neuropsykiatriset piirteet lasten sosiaalisissa suhteissa vahvistuvat. Neuropsykiatrisia piirteitä omaavan lapsen on vaikea toimia ryhmässä, koska toiminnanohjaushaasteet vaikeuttavat sosiaalista vuorovaikutusta vertaisten kanssa. Tämä voi johtaa siihen, että lapsesta tulee herkästi kiusattu tai kiusaaja. (Huotari & Tamski 2019, 132–133.)

Tässä opinnäytetyössä neuropsykiatrisia piirteitä omaavilla lapsilla tarkoitetaan heitä, joilla ei välttämättä ole diagnoosia, mutta neuropsykiatriset piirteet näkyvät selvästi lapsen arjessa muun muassa oman toiminnan ohjauksessa, kielellisessä ja ei-kielellisessä viestinnässä, aistisäätelyssä, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja tunteiden säätelyssä.

3 Keskeiset käsitteet

3.1 Opinnäytetyöprosessia ohjaavat käsitteet

Olen koonnut opinnäytetyöni keskeiset käsitteet teoretiedon pohjalta. Tässä opinnäytetyössä keskeiset käsitteet koostuvat kolmesta osa-alueesta. Osa-alueet ovat lapsen kasvu ja kehitys, sosiaalinen kompetenssi ja positiivinen psykologia. (kuvio 1). Lapsen kasvun ja kehityksen osa-alueeseen kuuluu 8-12-vuoti-

aan lapsen kehitysvaihe ja neuropsykiatriset piirteet, josta kerroin luvussa 2. Toinen osa-alue koostuu sosiaalisesta kompetenssista. Sosiaalisen kompetenssin osa-alue pitää sisällään sosiaaliset taidot, kaveritaidot ja arviointimenetelmät.

Kuvio 1. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet.

Kolmannen osa-alueen muodostaa positiivinen psykologia, joka käsittää positiivisen pedagogiikan, ratkaisukeskeisen kasvatuksen ja vahvuusajattelun. Nämä käsitteet ohjasivat työvälineen kehittämistä. Kerron positiivisesta psykologiasta, positiivisesta pedagogiikasta, ratkaisukeskeisestä kasvatuksesta ja vahvuusajattelusta tarkemmin luvussa 4.

3.2 Sosiaalinen kompetenssi ja sosiaaliset taidot

Sosiaalinen kompetenssi muodostuu tilanteeseen sopivasta käyttäytymisestä sekä sopivista sosiaalisista strategioista. Sosiaalinen kompetenssi nähdään usein yläkäsitteenä, jonka yksi alakäsitteistä on sosiaaliset taidot. Toimintaympäristö määrittää sen, mikä on sosiaalisesti hyväksyttävää. Sosiaalinen kompetenssi mukautuu usein eri asiayhteyksiin (Poikkeus 1995, 126–128.) Tutkimusartikkeleissa ja kirjallisuudessa yksilön vuorovaikutustaidoista käytetään käsitteitä: sosiaalinen kompetenssi, sosiaalinen taito ja sosioemotionaalinen kompetenssi. (Laaksonen 2010, 6). Sosiaalisesti kompetenteilla lapsilla on taito tutustua vertaisiin, kohdella heitä kunnioittavasti, hoitaa ja ylläpitää kaverisuhdetta, tuntea empatiaa ja säädellä omaa käyttäytymistä. Sosiaalisen kompetenssin vaikeudet

jättävät kuitenkin usein lapsen kaverisuhteiden ulkopuolelle. (Junttila 2015, 158–159.)

Salmivallin (2005, 72) mukaan sosiaalinen kompetenssi muodostuu sosiaalista taidoista ja kyvystä toimia itsenäisesti sekä fyysisesti että kielellisesti. Sosiaalinen kompetenssi kuvaa yksilön kykyä käyttäytyä sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla välttämättä negatiivisia reaktioita. Poikkeus (1995, 126–127) tuo esille, että sosiaalisesti taitavilla ihmisillä on taito rakentaa kokonaiskuva tilanteesta niin, että tarkastelee eri elementtejä samanaikaisesti. Nämä elementit ovat sosiaaliset taidot ja taitojen ilmentämiseen sopivat sosio-kognitiiviset taidot sekä negatiivisen käyttäytymisen puuttuminen ja itse vertaissuhde. Yksilön motivaatio, odotukset ja minäkuva vaikuttavat käyttäytymiseen. Neitola (2011, 17) esittää, että sosiaaliseen kompetenssiin vaikuttavat ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri, lapsen toverisuhteet ja asema toverisuhteessa. Lisäksi lapsen temperamentti, persoona ja luonteenpiirteet myötävaikuttavat siihen, millaiseksi lapsen sosiaalinen kompetenssi muodostuu.

Ihminen ei saavuta sosiaalisia taitoja itsestään. Sosiaalisten taitojen puute johtuu usein sosiaalisten mallien vähyydestä ja sosiaalisten taitojen opettamisen puutteesta. Sosiaaliset taidot kehittyvät olemassa olevan tiedon ja sen soveltamisen pohjalta sekä saadun kommentin perusteella. Tämän avulla lapsi rakentaa itselleen sosiaalisten taitojen malliston. Saadulla palautteella on kolme merkitystä: toimia korjaavana, uuden tiedon antajana ja uusien taitojen merkityksen antajana. Toimintaryhmien, vanhempien ja koulujen tulee opettaa lapsille sosiaalisia taitoja omissa toimintaympäristöissään. Suuri osa sosiaalisista taidoista opitaan mallioppimisen kautta. Sosiaalisia taitoja opitaan toistojen ja harjoittelun avulla. (Kauppila 2005, 126–138.)

3.3 Kaveritaidot

Lautamo & Laaksonen (2019, 32–35) mukaan sosiaaliset taidot eli kaveritaidot koostuvat neljästä osa-alueesta. Kaveritaitojen osa-alueet ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen ja vertaisten tukemisen taidot, vuo-

rovaikutukseen liittymisen taidot ja toisten huomioon ottamisen taidot. Taitava toiminta kaverisuhteissa edellyttää lapselta tietoa, taitoa, motivaatiota, uskallusta ja kykyä asettua toisen asemaan. Nämä elementit muodostavat kaveritaitojen yksilötason. Näiden lisäksi lapsen käyttäytymiseen ja toimintaan kaverisuhteissa vaikuttavat lapsen aiemmat kokemukset kaverisuhteista ja lapsen minäkäsitys. Kaveritaitojen kehitykseen myötävaikuttavat lisäksi aikuisten tuki, ryhmä ja ympäristö. Aikuinen voi tukea lasta kaveritaitojen kehittämisessä tarjoamalla lapselle tilanteita kaveritaitojen vahvistamiseen myönteisessä oppimisympäristössä.

Vertaisten välisten sosiaalisten suhteiden tarkoitus on kehittää lasten sosiaalista kompetenssia. Keskilapsuusajan sosiaalisten suhteiden avulla lapset oppivat käyttäytymistapoja. (Salmivalli 2005, 36–37.) Lapsi harjoittelee ja oppii erilaisia taitoja vertaissuhteissa. Kaveritaidot ovat enemmän kuin taito. Lapsi tarvitsee tietoa, mikä on missäkin tilanteessa tarkoituksenmukaista. Tiedon avulla lapsi rohkaistuu toimimaan tilanteessa sopivalla tavalla. Lapsen epäonnistumisen kokemukset kavereiden kanssa toimiessa voivat synnyttää lapselle kielteisen kuvan omasta osaamisesta kaverisuhteissa. (Lautamo & Laaksonen 2019, 32–35.) Vertaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on lapsen kanssa suunnilleen samassa kehitysvaiheessa kognitiivisesti, sosiaalisesti tai emotionaalisesti. Vertaissuhteiden rooli ja ylipäätään vuorovaikutus on merkittävä kognitiiviselle kehitykselle. Asioiden oppiminen tapahtuu parhaiten vertaisen kanssa yhdessä tekemällä. (Salmivalli 2005, 15–17.)

Lapsen minäkäsitys eli käsitys itsestään toimijana ja käsitys omasta pystyvyydestä rakentuu lasten välisistä vuorovaikutustilanteista ja vertaisten antamasta palautteesta. Tutkimusten mukaan lasten hyvät kaveritaidot edesauttavat vertaisryhmän hyväksytyksi tulemista, kun taas taitojen puute voi johtaa torjutuksi tulemiseen. Kun lapsi on hyväksytty vertaisryhmässä, hän saa mahdollisuuksia harjoitella kaveritaitoja vertaisten kanssa. Vertaisryhmän ulkopuolelle jääneellä lapsella on vähemmän mahdollisuuksia harjoitella kaveritaitojataitoja. Tämä lisää lapsen riskiä jäädä negatiivisen kaveritaitojen kehittymisen kierteeseen, jossa lapsen motivaatio ja mahdollisuudet taitojen harjoitteluun on vähäiset. (Lautamo & Laaksonen 2019, 10–11.)

Toimivat kaverisuhteet tuottavat lapselle onnellisuutta ja hyvinvointia. Hyvä vertaissuhde rakentuu tietoisella ja pitkäjänteisellä työllä. Aikuisen vastuu on ohjata ja havainnoida lapsen vuorovaikutussuhteita ja tarvittaessa tukea lasta solmimaan myönteisiä ja vastavuoroisia kaverisuhteita. Tärkeää on opettaa lapselle myönteisiä toimintamalleja. Lapsen tietoisuus omista taidoistaan luo mallin, jonka avulla lapsi osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa rakentaen vahvoja ja kestäviä ihmissuhteita. Lapsen tullessa tietoiseksi omista ja toisten luonteenvahvuuksista, lasten keskinäiset suhteet ja myönteinen ilmapiiri vahvistuvat. (Leskisenoja 2019, 124–127.)

3.4 Lasten sosiaalisten taitojen arviointi

Sosiaalisia taitoja voidaan arvioida helposti kyselylomakkeilla. Lapsen itsearviointi omista sosiaalisista taidoista ei ole kuitenkaan täysin luotettava. Lapsella ei ole välttämättä taitoja arvioida omaa käyttäytymistään vuorovaikutustilanteessa tai hän ei halua antaa siitä totuudenmukaista kuvaa tutkijalle. Toverin antama arviointi arviointimenetelmänä on kokonaisuuden kannalta toimivampi. Toverin tekemät havainnot usein kertovat tilanteista, jota aikuiset eivät ole nähneet. Toveriarviointia tulee arvioida kuitenkin kriittisesti, sillä toveriarviointiin voi vaikuttaa lapsen sosiaalinen maine etenkin, jos lapset ovat aiemmin tuttuja keskenään. Luotettavan kokonaiskuvan saamiseksi tulee kerätä havainnoiteja ja tietoja useista tietolähteistä. (Salmivalli 2005, 80–81.)

Turun yliopiston Oppimistutkimuksen keskuksessa on kehitelty (2005) tieteelliseen tutkimukseen perustuva lapsen sosiaalisen kompetenssin arviointimenetelmä. Tällä menetelmällä lapsen sosiaalisia taitoja arvioi itse lapsi, luokkakaveri, opettaja ja vanhempi. MASK monitahoarviointi muodostuu neljästä näkökulmasta. Nämä ovat yhteistyötaidot, empatia, impulsiivisuus ja häiritsevyys. Sosiaalista kompetenssia arvioidaan emootioiden, käyttäytymisen ja sosiaalisten taitojen näkökulmasta. Arviointi perustuu siihen, että korkeat pistemäärät yhteistyötaitojen ja empatian osa-alueella ilmentävät sosiaalisten taitojen kehittyneisyyttä ja korkeat pistemäärät impulsiivisuuden ja häiritsevyyden osa-alueilla taas käyttäytymisen ja emootioiden säätelyn puutetta. (Salmivalli 2005, 238–240.)

Lautamo ja Laaksonen (2019) ovat kehittäneet kaveritaitojen havainnointiin työkalun, jolla havainnoidaan lasten vertaissuhdetaitoja ryhmässä. Työkalu on kehitetty erityisesti 3–7-vuotiaiden lasten kaveritaitojen havainnointiin lapsen omassa, luonnollisessa toimintaympäristössä. Työkalu on jaettu kaveritaitojen neljään osa-alueeseen, josta kerroin luvussa 3.3.

Ensimmäiseen osa-alueeseen kuuluvat sääntöjen noudattaminen, vuorovaikutus ja ryhmäytyminen. Toisessa osa-alueessa tarkastellaan tuen- ja palautteen antamista ja palautteen vastaanottamista sekä ristiriitatilanteiden hallintaa. Kolmannen osa-alueen muodostavat leikkiin ja toimintaan osallistuminen, tutustuminen, leikki- ja toimintakutsuun vastaaminen. Neljäs osa-alue koostuu toisen huomiointitaidoista sekä ystävällisyydestä ja kompromissien tekemisestä. Työkalun avulla näitä neljää osa-aluetta tarkastellaan yksityiskohtaisesti neljän osaamistavoitteen avulla. Arviointi tehdään neliportaista asteikkoa hyödyntämällä. Ensimmäinen arvoasteikko tarkoittaa, että lapsen pitää harjoitella taitoa. Toinen arvoasteikko kuvaa, että lapsi hallitsee taidon kohtalaisen hyvin ja kolmas arvoasteikko kertoo, että lapsi osaa taidon. Neljännen arvoasteikon mukaan lapsi on taitava. (Lautamo & Laaksonen 2019, 47–48.)

Tulosten tulkitsemisen tavoitteena on auttaa lasta tunnistamaan omat vahvuutensa ja antaa hänelle työkaluja mahdollisiin pulmatilanteisiin. Havainnoinnin tarkoituksena on tukea lasta myönteisesti ja kannustaen. Työkalun luotettavuus perustuu lapsen käyttäytymisen ja toiminnan havainnointikertoihin, riittävään lapsituntemukseen sekä työntekijän ammattiosaamiseen. Lasten kaveritaitojen havainnoinnin eettisenä periaatteena on kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä, keskittämällä havainnointi vain lapsen toimintaan sekä ohjata lasta myönteiseen vertaisyhteisöön. Havainnoinnin keskiössä ovat aina lapsen oman äänen esiin tuominen ja sen huomioon ottaminen. (Lautamo & Laaksonen 2019, 50–57.)

4 Kaveruuden nelikentän kehittämisen lähtökohdat

4.1 Positiivinen psykologia

Positiivisen psykologian näkökulma on tuoda näkyviin elämän hyvät puolet. Positiivisen psykologian ydin on saada yksittäiset ihmiset ja yhteisöt puhkeamaan kukkaan. Positiivinen psykologia on kiinnostunut ihmisen vahvuuksista, potentiaalista ja toimivien asioiden näkyväksi tekemisestä. Positiivinen psykologia näkee elämän haastavat tilanteet tarpeellisina kasvun ja kehityksen mahdollistajina. (Leskisenoja & Sandberg 2019, 15–16.) Positiivinen psykologia perustuu myönteiseen ja voimavaralähtöiseen ajatteluun. Positiivisen psykologian käyttäminen kasvatustyössä lisää onnellisuutta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 22).

Ihmisen elämää varjostaa psykologinen ilmiö, negatiivinen harha. Harha ohjaa ajatteluamme helposti negatiivisuuden kehään. Tietoinen positiivisten asioiden vahvistaminen heikentää negatiivisuuden valtaa. (Leskisenoja 2019, 17–19.) Positiivisen psykologian tavoitteena on ohjata toimintaa ja ajatuksia myönteisyyteen ja ratkaisukeskeisyyteen. Ajatuksiin ja toimintaan vaikuttaminen lisää hyvinvointia ja onnellisuuden tunteita. (Avola & Pentikäinen 2020, 24–25.) Positiivisen psykologian opettaminen lapsille tarjoaa heille työkalun, jolla lapset pysyvät psyykkisesti joustavina vaikeissakin elämäntilanteissa. Joustavuus lisää lapsissa resilienssiä eli uskoa selvitä vaikeistakin tilanteista sekä luottaa omiin kykyihin. (Avola & Pentikäinen 2020, 29.)

Positiivisen psykologian tarkoituksena on avata silmät myönteisyydelle. Tarkoituksena on tarjota myönteinen tapa nähdä, kokea ja elää. Tutkimusten mukaan asenteet ja ajatukset vaikuttavat ihmisen valintoihin jokapäiväisessä elämässä. Myönteisyys lisää, ja negatiivisuus vähentää tyytyväisyyden tunteita. Molemmat näkökulmat ovat tärkeitä näkökulmia. Tärkeintä on löytää itselle sopiva tasapaino (Avola & Pentikäinen 2020, 40–42.) Meta-analyysi tulokset osoittavat, että positiivinen psykologia vaikuttaa tuloksellisesti ihmisen hyvinvointiin, erityisesti mielen hyvinvointikokemuksiin. Positiivinen psykologia tarjoaa keinon, jolla voidaan

lieventää ihmisen depression oireita. (Bolier, Haverman, Westerhof, Riper, Smit & Bohlmeijer 2013.)

4.2 Positiivinen pedagogiikka

Positiivisen psykologian avulla elämä nähdään merkityksellisenä. Sen avulla myönteiset ja kielteiset kokemukset tasapainottuvat. (Leskisenoja 2017, 12.) Positiivinen pedagogiikka on osa positiivista psykologian tiedettä. Positiivisella pedagogiikalla vaikutetaan yksilön hyvinvointiin, oppimiseen ja ympäristöön. Tarkoituksena on nähdä ja sanoittaa itsestä ja ympäristöstä myönteisiä asioita, sanoja ja tekoja. (Avola & Pentikäinen 2020, 30–31.) Positiivinen pedagogiikka opettaa käyttäjälleen luonteenvahvuuksia. (Leskisenoja 2017, 13). Myönteinen ajattelu ja toimintatapa hoitavat ihmisen mielenterveyttä. (Leskisenoja & Sandberg 2019, 18).

Voimavarojen tiedostaminen ja käyttäminen sekä hyvän huomaaminen vaativat tietoista ja pitkäkestoista harjoittelemista. Jokainen ihminen voi oppia muuttamaan asennettaan positiivisemmaksi. Kasvattajan tehtävänä on toimia lapselle hyvän huomaamisen sanoittajana. Virheiden ja väärän huomaaminen on ihmiselle biologisesti luontainen kyky toimia ja ajatella. Negatiivisen ajattelun rinnalla on tärkeää ajatella myös myönteisesti, jotta ajattelussa säilyy tasapaino. (Avola & Pentikäinen 2020, 32–35.) Käytännön positiivinen pedagogiikka syntyy kasvattajan positiivisesta vuorovaikutuksesta ja puheesta, voimavarojen tunnistamisesta ja niiden harjoittelemisesta sekä yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta. (O'Brien & Blue 2017, 26).

Positiivista pedagogiikkaa käyttävä kasvattaja havainnoi, sanoittaa ja palkitsee ympäristössä tapahtuvat hyvät asiat. (Leskisenoja 2017, 17). Positiivista pedagogiikkaa toteutetaan ratkaisukeskeisellä ja ohjaavalla työotteella. Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus on dialogista ja kunnioittavaa kohtaamista. Tarkoituksena on ohjata vuorovaikutusta haasteista mahdollisuuksiin. Kasvattaja kannustaa, rohkaisee ja kuuntelee lasta. Kasvattajan rooli on olla kiinnostunut lapsesta ja luoda vuorovaikutukseen luottamuksellinen ilmapiiri. Ohjaavan työotteen tarkoituksena on lisätä lapselle tunnetta, että hänen ajatuksensa ja mielipiteensä

ovat arvokkaita. (Avola & Pentikäinen 2020,72.) Kasvattajan tärkein tehtävä on tehdä lapsi myönteisesti näkyväksi. (Leskisenoja 2017, 18).

4.3 Ratkaisukeskeinen vuorovaikutus

Ratkaisukeskeinen vuorovaikutus muodostuu kiinnostumisesta, kunnioittamisesta, kysymisestä, kuuntelemisesta ja kannustamisesta. (Avola & Pentikäinen 2020, 74). Kiinnostunut kasvattaja huomaa lapsen ajatukset, kokemukset ja tunteet. Kasvattaja huomaa lapsen katseellaan, hymyllä ja avoimella kohtaamisella. Kunnioittava kasvattaja arvostaa lasta ja hänen erilaisuuttaan. Kohtaamisessa lapsi nähdään viisaana ja arvokkaana yksilönä. Aidosti kuunteleva kasvattaja antaa lapselle aikaa ja tilaa puhua. Kasvattajan rooli on uppoutua lapsen kuulemiseen. Kannustava kasvattaja kohottavaa lasta kehumalla, kiittämällä ja rohkaisemalla. Aito kannustus on välitöntä ja tilannesidonnaista. Avoin, myönteinen ja kannustava asenne vahvistaa lapsen minäkuvaa. (Avola & Pentikäinen 2020, 77–82.)

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa on ajattelutapa, jossa positiivisella palautteella rohkaistaan ja kannustetaan ihmistä. Ratkaisukeskeistä ajattelua kutsutaan voimavarojen, vahvuuksien ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Lähestymistavan avulla henkilö saa kannustavia ja konkreettisia työkaluja esimerkiksi vuorovaikutustilanteisiin. Ratkaisukeskeisellä ajattelulla luodaan muutos parempaan. Ratkaisukeskeisyys pohjautuu myönteisyyteen, arvostamiseen ja edistymisen seurantaan ja huomioimiseen. (Huotari & Tamski 2019, 36–37.)

Lasten ja nuorten ajattelu on luonnostaan ratkaisukeskeistä. Ratkaisukeskeinen näkökulma lisää lapsen motivaatiota ja minäpystyvyyttä. Ratkaisukeskeisellä lähestymistavalla saadaan synnytettyä uusi tarina, jonka avulla noidankehät katkaistaan ja kohdistetaan huomio mahdollisuuksiin ja voimavaroihin. (Yusuf 2020, 9.) Furman (2003, 11–13) tuo esille, että lapsen haasteet johtuvat usein taitojen keskeneräisyydestä. Haasteiden takana nähdään taitojen ajattelu. Taitotyöskentelyssä lapsi osallistuu yhdessä kasvattajan kanssa pohtimaan, mitä taitoja tulee

oppia, jotta haasteet voitetaan. Lapsi motivoituu, kun hänen onnistumisensa huomataan ja hänelle annetaan siitä myönteistä palautetta. Taidon oppimisen näkökulmasta tärkeintä on tehdä oppiminen lapselle näkyväksi.

4.4 Vahvuusperustainen kasvat

Kaikilla on ihmisillä vahvuuksia. Aikuisen suhtautuminen joko vahvistaa tai lan-
nistaa lapsen motivaatiota ja minäkäsitystä. Lapsen pitää tulla tietoiseksi omista
vahvuuksistaan. Eri toimintaympäristöjen tulisi järjestää palveluita niin, että yksi-
lön ja ympäristön kyvyt, vahvuudet ja voimavarat tulevat nähdäksi. Tietty taito
tulee vahvuudeksi vasta sitten, kun itselle tärkeä ihminen huomaa sen ja antaa
siitä myönteistä palautetta. Onnistumisiin painotettu palaute palvelee lasta par-
haiten. (Sointu, Savolainen, Lappalainen, Kuorelahti, Hotulainen, Närhi, Lambert
& Epstein 2018, 9.)

Persoonallisuus muodostuu luonteesta ja temperamentista. Luonne kehittyy pe-
rimän, kasvatuksen ja kokemusten avulla. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen
2016, 29.) Ihmisen luonne on tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa toisten
kanssa. Luonteenvahvuudet ovat tapoja käyttäytyä, ajatella ja tuntea uppoutu-
neesti. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 31–32). Leskisenojan ja Sandber-
gin (2019) mukaan luonteenvahvuudet ovat piirteitä, jotka kuvaavat parhaiten it-
seäsi eri tilanteissa. Luonteenvahvuudet näkyvät kokonaisvaltaisesti ihmisen
käyttäytymisessä ja ajatuksissa. Nämä ovat opeteltavia taitoja. (Leskisenoja &
Sandberg 2019, 26.) Luonteenvahvuudet eroavat lahjakkuudesta. Lahjakkuudet
nähdään synnynnäisinä tapoina toimia, kun taas vahvuuksia voidaan kehittää.
Esimerkiksi itsesäätelyn ja sosiaalisen älykkyyden luonteenvahvuuksien käyttä-
minen vaikuttaa myönteisesti ihmissuhteisiin. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen
2016, 32.)

Peterson & Seligman (2004) kehittivät luonteenvahvuusfilosofian. VIA eli Values
in Action luonteenvahvuusfilosofia perustuu arvoille eli hyveille ja luonteenvah-
vuuksille. VIA-filosofian mukaan hyvealueet muodostuvat viisauden ja tiedon,
rohkeuden, inhimillisyyden, oikeudenmukaisuuden, kohtuullisuuden ja henkisyy-
den osa-alueista. Hyveet toteutuvat luonteenvahvuuksien avulla. VIA-luokittelun

mukaan hyvealueiden luonteenvahvuudet koostuvat 24 luonteenvahvuudesta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 32–34.) Luonteenvahvuuksiin sisältyy luovuus, uteliaisuus, arviointikyky, oppimisen ilo, näkökulmanottokyky, rohkeus, sinnikkyys, rehellisyys, innostus, ystävällisyys, rakkaus, sosiaalinen älykkyys, reiluus, johtajuus, ryhmätyötaidot, anteeksiantavuus, vaatimattomuus, harkitsevaisuus, itsesäätely, kauneuden- ja erinomaisuuden arvostus, kiitollisuus, toiveikkaus, huumorintaju ja hengellisyys. (Trogen 2020, 124–125.) Uusitalo-Malmivaara ja Vuorinen (2016, 32–34) ovat lisänneet tähän luokitteluun sisukkuuden ja myötätunnon.

Vahvuuksia löydetään vahvuuskieltä ja vahvuusmieltä käyttämällä. (Leskisenoja & Sandberg 2019, 27.) Vahvuusperustainen näkökulma kohottaa ihmisen itsetuntoa. Omien ja toisten vahvuuksien tunnistaminen lisää lasten välistä arvostusta ja luottamusta. Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2016, 37) mukaan vahvuusajattelu tulee arkeen, kun vahvuusajattelun taitoa harjoitellaan. Ajatusten, käyttäytymisen ja puheen muuttaminen myönteiseksi vaatii tietoista harjoittelamista. Etenkin erityiset oppijat hyötyvät luonteenvahvuuksien kasvatuksesta. Erityisen oppijan vahvuudet jäävät huomioimatta koulumaailmassa. Vahvuuksien näkeminen, tunnustaminen ja käyttäminen kannattelevat erityistä oppijaa elämässään. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 63, 66.)

5 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Sointu (2014) on tutkinut väitöskirjassaan nuorten käyttäytymistä ja tunne-elämää. Soinnun mukaan kouluympäristö arvioi lapsen käyttäytymistä ja tunne-elämää häiriöiden ja puutteiden näkökulmasta. Vahvuuksiin perustuva arviointinäkökulma on uusi lähestymistapa tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Sointu on tutkinut käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arviointivälinettä Behavioral and Emotional Rating Scale- 2 (BERS-2). Suomessa tämä arviointiväline tunnetaan nimellä KTVA. Väline perustuu monitahoarviointiin, jossa vahvuuksia arvioi lapsi itse, vanhempi ja opettaja. Soinnun väitöskirjatutkimuksen mukaan käyttäytymi-

sen ja tunteiden vahvistamisella vaikutetaan positiivisesti nuoren koulumenestykseen ja sosiaaliseen kompetenssiin. Neuropsykiatrisia häiriöitä omaavilla lapsilla häiriöihin ja puutteisiin perustuva arviointiväline vahvistaa negatiivisen käyttäytymisen ja -palautteen kehää. Samalla lapsen vahvuudet ja kehityspotentialit saattavat jäädä huomioimatta. Vahvuusperustaisen arvioinnin käyttö lisää etenkin erityistä tukea saavan lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä. Tämän avulla lapsen vahvuudet, osaaminen ja kehityspotentiali tulevat näkyväksi. (Sointu ym. 2018, 9–12).

Lotta Uusitalo-Malmivaara (2014) käsittelee katsauksessaan lasten ja nuorten luontevahvuuksia, niiden merkitystä ja keinoja niiden havaitsemiseen. Uusitalo-Malmivaaran mukaan luontevahvuuksien tunnistamisella on vahva myönteinen vaikutus oppimiseen. VIA-vahvuusmittarin avulla henkilön luontevahvuudet tulevat esiin. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa ei erikseen mainita kasvatusta oppilaan luontevahvuuksista. Luontevahvuuksien mittaamiseen tarkoitettujen välineiden vähyyden vuoksi vahvuuksien havaitseminen on vaikeaa. Etenkin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden vahvuudet eivät tule esille koulussa. Luontevahvuuksien tunnistaminen ja tiedostaminen nostavat lapsen toimijuutta toimia eri tilanteissa. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti erityisoppilaat hyötyvät vahvuusajattelusta. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 43,-44.)

Laaksonen (2010) tuo artikkelissaan esille lasten vuorovaikutustaitojen merkityksen. Laaksosen mukaan positiivisilla vertaissuhteilla on myönteinen vaikutus lapsen minäkuvaan ja omiin vuorovaikutustaitoihin. Tutkimukset osoittavat, että lasten vuorovaikutustaitoja on tutkittu useimmiten käyttäytymiseen pohjaavilla menetelmällä kuten havainnoimalla ja arvioimalla eri mittaus- ja arviointimenetelmillä. Laaksosen mukaan vuorovaikutustaitojen havainnoimisessa on tärkeää huomioida lapsen kehitystaso, personallisuus ja asema vertaissuhteessa. (Laaksonen 2010, 8, 14.)

Minna Remes (2006) on tehnyt psykologian pro gradu -tutkielman siitä, vaikeuttavatko tarkkaavaisuusongelmat lapsen sosiaalista toimijuutta. Tutkimus tarkasteli, eroaako tarkkaavaisuusongelmaisten lasten sosiaalinen kompetenssi ikätasoisten vertailulasten sosiaalisesta kompetenssista. Sosiaalista kompetenssia

oli tarkasteltu Greshamin ja Elliottin Social Skills Rating System (SSRS)-menetelmällä. Menetelmän tarkoituksena oli, että oppilas ja opettaja arvioivat myönteisellä näkökulmalla lapsen sosiaalista kompetenssia. Tulokset osoittivat, että oppilaiden omassa arvioinnissa sosiaalisten taitojen heikkous näkyi vain empatian alueella. Tutkimuksen pohjalta Remes totesi, että erityisen tuen lapsi arvioi itseään paljon positiivisemmin kuin opettaja. Tutkijoiden mukaan sosiaalisen kompetenssin arviointi tulisi pohjautua useiden henkilöiden tekemiin havaintoihin.

Suomessa tarkkaavaisuushäiriöisten lasten sosiaalista kompetenssia arvioidaan hyvin vähän. Remeksen mukaan tämä johtuu siitä, ettei sopivia arviointimenetelmiä ole olemassa. Remes tuo esille, että jatkossa tarvittaisiin tutkimuksia, jossa keskiössä olisivat erityisesti lasten itsearviointit. Remeksen mukaan SSRS-menetelmän käyttöä lapsen vahvuuksien ja vaikeuksien tunnistamisessa tulisi jatkaa edelleen. Menetelmän avulla ennaltaehkäistäisiin sosiaalisia riskitekijöitä ja ohjattaisiin lasta positiiviseen kehityssuuntaan. Remes korostaa, että tulevaisuudessa sosiaalisen kompetenssin arviointiin tarvitaan mittari, joka tuo esille lapsen vahvuudet ja onnistumiset. (Remes 2006, 5-7.)

6 Opinnäytetyön lähtökohdat

6.1 Toimeksiantaja ja alustava suunnitelma

Opinnäytetyöni toimeksiantaja oli Honkalampi-säätiön Erityisen hyvää kaveruutta Kaveripari-hanke. Hankkeen toiminnassa 8–12-vuotiaat lapset vahvistavat kaveritaitoja ohjaajien tuella. Osallistuvista lapsista muodostetaan kaveripareja, jotka yhdessä löytävät onnistumisia kaveri- ja vuorovaikutustaidoissa. Toiminnan tarkoituksena on auttaa lapsia tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Tavoitteena on, että lasten onnistumiset kaverisuhteissa lisääntyvät. Hankkeen tavoitteena on lasten yksinäisyyden vähentäminen, vahvistaa kaveritaitoja kohtauttamalla lapsia turvallisesti.

Sain idean ja toimeksiannon opinnäytetyölleni toimeksiantajalta marraskuussa 2020. Toimeksiantajan 2019 tehdyn tarvekyselyn perusteella tarve kaveriparitoiminnalle Pohjois-Karjalassa oli suuri. Tarve opinnäytetyölle oli olemassa, koska uuteen kaveriparihankkeeseen toivottiin konkreettisia työvälineitä. Idea hankkeen tuotoksesta eli vahvuusperustaisesta kaveritaitomittarista tuli toimeksiantajalta. Mittarin tavoitteena oli vahvistaa lapsen itsetuntoa ja kaveritaitoja. Otin idean ilolla vastaan, sillä aihe oli minulle henkilökohtaisesti tärkeä ja halusin olla mukana vahvistamassa neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten tasavertaista osallisuutta kaverisuhteisiin.

Tarvekartoituksen mukaan pohjoiskarjalaisten kolmannen sektorin ammattihenkilöiden, lasten ja perheiden tarve lasten kaveriparitoiminnalle oli maakunnassa ilmeinen. Kartoituksessa tuli ilmi, että neuropsykiatrisia piirteitä omaavat lapset hyötyvät erityisesti pienryhmä tai parityöskentelystä sosiaalisten kompetenssin vahvistamiseksi. Kartoituksessa tuli lisäksi ilmi, että erityisen tuen lapset tarvitsevat uusien taitojen oppimiseen selkeää struktuuria, itsetunnon kohotusta, vuorovaikutustilanteiden ja empatian harjoittelua sekä aikuisten tukea. Tarvekartoituksen pohjalta tarve kaveriparitoiminnalle ja työvälineille oli kartoituksen mukaan perusteltu.

6.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja kohderyhmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää työväline ohjaajille lasten kaveriparitoimintaan. Kaveripari-työskentely oli uusi toimintamuoto, joten tämä opinnäytetyö tehtiin kehittämistyönä tähän hankkeeseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää vahvuusajatteluun ja positiiviseen palautteeseen perustuva kaveritaitomittari. Mittarin kohderyhmänä olivat pohjoiskarjalaiset 8–12-vuotiaat neuropsykiatrisia piirteitä omaavat lapset. Mittarin käytöllä pyrittiin siihen, että lapset tulisivat tietoisiksi omista ja vertaisten vahvuuksista sekä kehittämistarpeista.

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyvän mittarin tavoitteena oli antaa lapselle selkeää, kannustavaa ja reaaliaikaista palautetta omasta toiminnastaan. Tavoitteena oli, että kaveriparitoiminta tarjoaa lapsille turvallisen toimintaympäristön,

jossa kaveritaitoja voidaan harjoitella. Mittarin tavoitteena oli vahvistaa lasten mi-
näkuvaa ja minäpystyvyyden tunnetta sekä toimia ohjaajien työvälineenä. Kave-
ritaitomittaria on tarkoitus pilotoida myöhemmin myös muihin lasten toimintaym-
päristöihin.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyöni oli toimeksiannon mukaan toiminnallinen opinnäytetyö. Toimin-
nallisella opinnäytetyöllä on Vilkan ja Airaksisen (2003, 9–10) mukaan vahva side
työelämään. Toiminnallisella opinnäytetyöllä on usein toimeksiantaja. Opinnäyte-
työn tarkoituksena on tuottaa työelämään jokin tuotos esimerkiksi opas, kansio,
verkkosivut tai tapahtuma. Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu raportoinnista ja
käytännöntoteutuksesta.

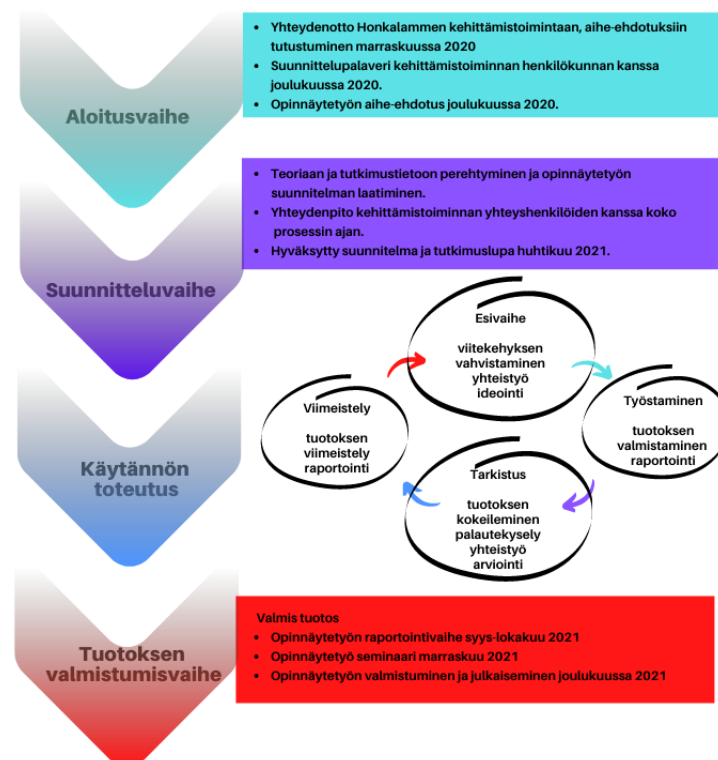
Toiminnallisen opinnäytetyön idea tuli toimeksiantajalta ja heidän tarpeestaan.
Aihe oli mielenkiintoinen ja sopivasti haastava. Tämän opinnäytetyön toiminnalli-
nen kokonaisuus muodostui erityisohjaajille pidettävästä Learning cafe -työpa-
jasta, kaveritaitomittarin kehittamisestä ja sen testaamisesta sekä mittarin arvioi-
misesta. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi vahvuusperustainen työväline kaveri-
paritoimintaan. Mattila, Ruusunen ja Uola (2006, 92–93) mukaan toiminnallisen
opinnäytetyön lopputulos rakentuu tuotoksesta ja raportoinnista. Raportointi ja
tuotos tulee olla keskenään yhteensopivia. Mattila ym. (2006) tuovat esille, että
ammattillinen viitekehys tulee alan tietoperustasta. Tässä opinnäytetyössä viite-
kehys oli positiivinen psykologia, positiivinen pedagogiikka, vahvuusperustainen
ajattelu ja ratkaisukeskeisyys. Teoreettinen viitekehys tuki tuotosta.

Toiminnallisen opinnäytetyön keskiössä on määritelty kohderyhmä, kenelle tuo-
tos tehdään (kuvio 1). Kohderyhmän rajaaminen palvelee tuotoksen käyttäjiä par-
haiten. Tuotoksen arviointiin osallistuu kohderyhmä. (Vilka & Airaksinen 2003,

38–40.) Suunnittelu- ja valmistamisvaiheessa huomioin tarkasti tuotoksen kohderyhmän, eli 8–12-vuotiaat, neuropsykiatrisia piirteitä omaavat lapset. Lisäksi huomioin tuotosta tehdessä hankkeen ohjaajat ottamalla heidät mukaan kaveritaitomittarin kehittämis- ja arviointivaiheeseen.

7.2 Opinnäytetyötä ohjaava prosessimalli

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kehittää työväline kaveriparitoimintaan. Opinnäytetyöprosessi on kehittämistoimintaa, jota Toikko ja Rantanen kutsuvat (2009, 14) toiminnan kehittämiksi. Salosen (2013) kehittämistyön konstruktivistinen malli muodostuu huolellisesta suunnittelusta ja eri vaiheista, osallistamisesta ja reflektiivisistä työotteista. Kehittämistyö etenee vahvan menetelmäosaamisen ja tutkivan työotteen avulla.

Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessi (mukaiillen Salosen konstruktivistista mallia, 2013, 20.)

Mallia ohjaavat aloitus-, suunnittelu-, esi-, työstämis-, tarkistus- ja viimeistelyvaihe, jonka pohjalta syntyy valmis tuotos. (Salonen, 2013, 16–19). Konstruktivistinen malli sopi opinnäytetyöhöni hyvin, koska prosessi ei mennyt lineaarisesti ja se soveltui hyvin myös opinnäytetyön ominaisuuteen (kuvio 2).

Tuotoksen työstämistä arvioitiin koko opinnäytetyön prosessin ajan. Laadukkaan tuloksen varmistamiseksi tuotosta kokeiltiin prosessin aikana ja saatuja tietoja hyödynnettiin tuotoksen lopullisessa kehittämisessä. Toteutusvaiheessa tuotosta arvioitiin yhdessä ammattihenkilöiden kanssa. Jos mittarissa havaittiin puutteita tai korjauksia vaativia toimenpiteitä, prosessissa palattiin työstämisvaiheeseen. Tämän avulla työväline eli kaveritaitomittari vastasi asiakkaan tarpeisiin.

Aiheen valinta ja rajaus, suunnitelman koostaminen sekä kirjallinen ja suullinen raportointi ovat opinnäytetyön prosessin eri vaiheita. (Mattila ym. 2006, 93,95.) Opinnäytetyölle on kuvattu (kuvio 2) konstrukttiivinen malli ja opinnäytetyö muodostui aloitus-, suunnittelu-, käytännön toteutus- ja tuotoksen valmistumisen eri vaiheista. Kehämäiseen käytännön toteutukseen kuuluvat esi-, työstämis-, tarkistus- ja viimeistelyvaihe. Kerron opinnäytetyön eri vaiheista tarkemmin luvussa 8, opinnäytetyön prosessi käytännössä.

7.3 Tiedonhankinnan menetelmät

Opinnäytetyön perusta on teoreettinen viitekehys. Tiedonhankinnan tulee olla perusteltua ja vaatimuksen mukaista. (Mattila ym. 2006, 96–97.) Salosen (2013) mukaan kehittämistyön tiedonhankinnan menetelminä käytetään tutkimuksellisia menetelmiä. Kehittämistyössä menetelmien käytössä pyritään joustavuuteen. (Salonen 2013,23.) Haastattelut, kyselyt, havainnointi ja tutkittu tieto toimivat yleisesti tiedonkeruumenetelminä laadullisessa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.) Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 11) kuvaavat tiedonhankinnan ensimmäiseksi vaiheeksi oman aiheeseen liittyvän kirjallisuuden rajaamisen.

Tämän vaiheen avulla aiheeseen perehtyminen alkoi ja tiedonhankinnan prosessi käynnistyi. Tiedonhankinta voi olla syvähaastattelua eli avointa haastattelua, jossa keskustellaan määritellystä ilmiöstä avoimilla kysymyksillä. (Tuomi &

Sarajärvi 2018, 88). Opinnäytetyöprosessini lähti liikkeelle keskustelemalla toimeksiantajan kanssa opinnäytetyön aiheesta. Toimeksiantajan toiveesta aiheeksi valikoitui kaveritaitomittarin kehittäminen kaveriparihankkeeseen. Opinnäytetyöprosessin aikana etsin tietoa neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten sosiaalisesta kompetenssista ja sen vahvistamisen vaikutuksista lasten kasvuun ja kehitykseen.

Tässä opinnäytetyössä kehittämisen teoreettinen viitekehys muodostui positiivisesta psykologiasta ja -pedagogiikasta, vahvuusajattelusta ja ratkaisukeskeisyydestä. Pyrin kuvamaan keskeiset käsitteet selkeästi ja perusteellisesti. Hankin teorian tietoa kirjallisuudesta ja perehdyin keskeisiin käsitteisiin kirjallisuuden kautta. Keräsin tämän lisäksi tietoa toimeksiantajan tarvekartoitusmateriaaleista. Tarkoituksena oli myös saada lisätietoa mittarin kehittämiseen haastatteleamalla lastenneurologian poliklinikan kuntoutusohjaajaa. Tämän haastattelun tarkoituksena oli saada lisätietoa ja syventää jo olemassa olevaa tietoa.

Haastattelumenetelmä tai kyselylomake ovat tiedonhankintamenetelmiä. Se mitä tietoa halutaan ja mistä tietoa halutaan, vaikuttaa siihen, mikä on sopiva menetelmä. (Hirsjärvi ym. 2009, 193–205.) Tässä opinnäytetyössä yhtenä tiedonhankintamenetelmänä oli palautelomake (liite 2), jonka tarkoituksena oli kerätä arviointitietoa ohjaajilta siitä, miten mittari oli käytännössä toiminut ja mitä mittarissa tulisi muuttaa tai parantaa. Tavoitteena oli sitouttaa ohjaajat vastaamaan palautelomakkeeseen kaveriparityöskentelyn puolivälissä ja loppuvaiheessa. Palautekyselyssä kysyin mittarin sisällöstä, ulkoasusta ja toimivuudesta sekä siitä miten ja missä tilanteessa ohjaajat olivat mittaria käyttäneet, miten lapsi oli reagoinut palautteenantoon, millaista hyötyä mittarista oli ollut, mikä mittarin käytössä oli ollut helppoa ja mikä ei ollut toiminut. Lisäksi kysyin ohjaajilta kehitysideoita mittarille. Lopuksi annoin ohjaajille mahdollisuuden vapaaseen sanaan. Perustelu palautteenantolomakkeelle oli se, että tämän avulla jokainen ohjaaja sai ilmaista mielipiteensä.

Hirsjärvi ym. (1997, 202) mukaan havainnointi tuottaa suoraa tietoa kohderyhmästä heidän omassa toimintaympäristössään. Havainnoinnin tulee olla osallistuvaa ja havainnoitsijan tulee luoda luottamuksellinen suhde havainnoitaviin jäseniin. (Vilkkä 2015, 120.) Ottaen huomioon neuropsykiatristen lasten ominaispiirteet, koin ettei osallistuva havainnointi ollut sopiva tiedonhankintamenetelmä tähän kontekstiin. Tämän takia sovin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa, että vain hankkeen työntekijät käyttäisivät ja testaisivat mittaria toiminnassa.

Alun perin tarkoituksena oli viedä kaveritaitomittari toimintaan kokeiltavaksi elokuun alussa viiden viikon ajaksi. Alustavan suunnitelman mukaan valitsin kyselylomakkeen tiedonhankintamenetelmäksi, koska en itse osallistunut toimintaan. Alun perin mittarin testaaminen oli suunnattu ohjaajille ja keräsin heidän kokemuksiaan mittarista palautelomakkeen avulla (liite 2). Teoriatiedon perusteella päädyin siihen, että mittarin testaamistilanteessa tuli huolehtia luottamuksellisesta vuorovaikutuksesta toimintaan osallistuvien lasten ja ohjaajien välillä. Tästä syystä päädyin siihen, että mittarin testausvaiheen toteuttivat lapsille tutut aikuiset. Tavoitteena oli käyttää saatua palautetta kaveritaitomittarin arvioimisessa. Opinnäytetyöhöni kuuluivat keskustelut toimeksiantajan erityisohjaajan kanssa sekä työyhteisölle pidettävä Learning-cafe työpaja, joka toimi yhtenä tiedonhankintamenetelmänä.

Vilkkä & Airaksisen (2003, 19–21) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen raportointi pohjautuu opinnäytetyöpäiväkirjan muistiinpanoihin. Opinnäytetyöpäiväkirjaa pitämällä tuotin opinnäytetyöprosessiin arvokasta tietoa. Tieto, joka pohjautui omiin pohdintoihini, keskusteluissa nousseisiin asioihin, näkökulmiin ja ideoihin tukivat myös ammattilista kasvuani. Opinnäytetyöpäiväkirjani toimi koko prosessin tiedon- ja arviointimateriaalina.

7.4 Osallistamisen menetelmät

Osallistamisen perusajatus on mahdollisuuksien tarjoaminen. Osallistuminen on näiden mahdollisuuksien hyödyntämistä. Kehittämistoiminnassa osallistamalla tarjotaan aiheita koskeville osallistujille mahdollisuus tulla mukaan suunnitteluun,

päätöksentekoon ja kehittämistoiminnan valmisteluun jo toiminnan alkuvaiheessa. Osallistamalla kohderyhmän tarpeet tulevat selvemmin esille ja toiminnalle saadaan selkeät tavoitteet. (Toikko & Rantanen 2009, 89–90.)

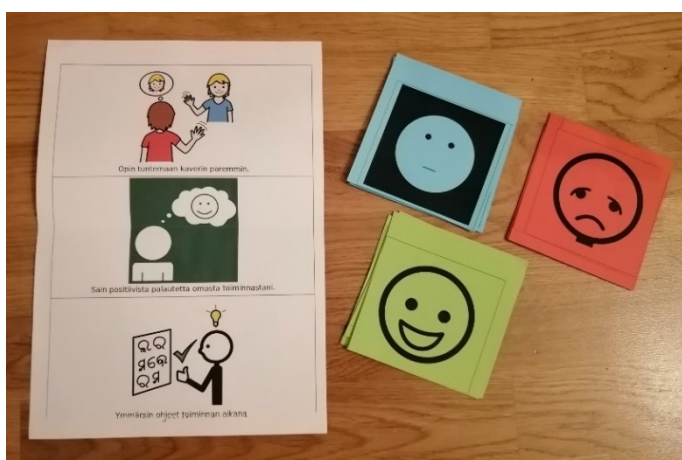
Yksi työelämässä käytetty osallistamisen menetelmä on Learning cafe -menetelmä, joka on kehitetty erityisesti työelämän kehittämiseen ja ideoimiseen. Learning cafe eli oppimiskahvila on yhteistoimintamenetelmä, jota voidaan käyttää keskustelemiseen sekä tiedon luomiseen ja siirtämiseen. Menetelmän avulla voidaan ideoida ja oppia uusia asioita yhdessä toisten kanssa. Menetelmän avulla tuodaan esille omia näkemyksiä, etsitään ja löydetään keskustelujen avulla yhteisymmärrystä ja ratkaisuja asioihin. (Innokylä 2020.) Learning cafe -menetelmää voidaan käyttää kehittämistoiminnassa ideoinnin lisäksi myös osallistamisen menetelmänä. (Salonen 2013, 22) Ryhmälähtöinen työskentely edellyttää, että joku osallistujista toimii fasilitaattorina eli keskittää huomionsa ryhmäprosessien valmisteluun ja tukemiseen. Fasilitaattori pitää huolen, että kaikkien ideat ja ehdotukset käydään läpi sekä sitouttaa osallistujat yhdessä luotuihin ehdotuksiin ja päätöksiin. Näin kaikkien ryhmän jäsenten asiantuntemus ja odotukset ovat osa toimintaa. (Summa & Tuominen 2009, 9–11.)

Osallistamisen menetelminä käytin opinnäytetyössä Learning cafe -menetelmän käyttöä työyhteisölle, palautekyselyiden avulla arviointia, dialogista keskustelua sekä yhteistyötä toimeksiantajan erityisohjaajien kanssa. Valitsin nämä osallistamisen menetelmät siksi, että aihe ja tarve tuli työelämästä. Dialoginen vuorovaikutus on kuuntelua, jonka tavoitteena on yhteinen ymmärrys. Dialoginen keskustelu on avointa, tietoista ja ammatillista toimintaa, jota ei ole etukäteen määriteltä. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 15–17). Tein alusta saakka avointa ja tiivistä yhteistyötä erityisohjaajien kanssa. Yhteistyön tavoitteena oli varmistua siitä, että tuotos vastaa heidän tarpeisiinsa. Tarkoituksena oli osallistaa toimeksiantajan työyhteisöä koko opinnäytetyöprosessiin ideointi- ja arviointivaiheissa.

Osallistin työyhteisön mittarin kehittämiseen Learning cafe -menetelmän avulla. Pidin toukokuussa 2021 Learning cafe -työpajan, jossa kehitimme tuotosta kartoittamalla tuotoksen tarpeita ja tavoitteita sekä ideoimalla yhdessä kohderyhmälle sopivaa työvälinettä. Valitsin Learning cafe-menetelmän siksi, koska sen

avulla mahdollistui kaikkien työyhteisön työntekijöiden osallisuus yhtä aikaa ja myös, koska menetelmä mahdollisti dialogisen vuorovaikutuksen ja läsnäolon.

Osallistamisen menetelmänä toimi myös kaveritaitomittarin testaaminen toiminnassa. Alun perin oli suunniteltu, että mittarin testaajina toimivat käytännön toimintaan osallistuvat lapset sekä toiminnan ohjaajat. Mittarin testaaminen kuului konstruktivistisen mallin mukaiseen tarkistusvaiheeseen. Alkuperäisen suunnitelman mukaan, eräänä osallistamisen menetelmänä ohjaisiin lasten ohjaajia kysymään heiltä palautetta mittarista (liite 3). Suunnitelman mukaan ohjaajat olisivat osallistaneet lapsia antamaan palautetta jokaisen toimintatuokion jälkeen kuvalisella ja symbolisella menetelmällä. (kuva 1). Näiden menetelmien tarkoituksena oli selkeyttää lasta arvioimaan asiaa tai toimintaa. Jokainen kysymys oli kirjattu toimintaympäristön seinälle erillisiin kirjekuoriin. Kirjekuoressa oleva kysymys oli varustettu sanallisen muodon lisäksi PCS-kuvalla. Kuvan tarkoituksena oli toimia kommunikoinnin ja ymmärtämisen tukena. Palautteen kerääminen tapahtui kolmen hymiön avulla.

Kuva 1. Lasten palautteen kerääminen. (Kuva: Tiina Ryyänen).

Lapsilla oli valittavana punainen negatiivista, sininen neutraalia tai vihreä positiivista kokemusta symboloiva hymiö, joka kuvasti lapsen mielipidettä kysytystä asiasta. Hymiöt oli kuvattu värien lisäksi kolmella eri ilmeellä: iloinen, neutraali ja surullinen. Lapsilta kysyttiin, oppivatko he tuntemaan kaverinsa paremmin, saivatko he positiivista palautetta omasta toiminnastaan ja ymmärsivätkö he ohjeet toiminnan aikana.

Alun perin tavoitteena oli, että jokainen lapsi laittaa kirjekuoreen valitsemansa hymiön. Ajatuksena oli, että kun jokainen lapsi käy viemässä mielipidettä kuvaavan kuvan kirjekuoreen, saadaan todennäköisesti minimoitua riski, että lapsi koptioisi kaverinsa vastauksen. Lopuksi kirjekuoren sisältö käydään yhdessä lasten kanssa ja katsotaan mitä mieltä he ovat olleet palautteenanto kohteista. Jos lapset pitivät asiasta tai toiminnasta, se oli merkki siitä, että toiminta tai asia oli hyvä säilyttää. Mikäli kirjekuorissa oli paljon punaisia kuvia, voitiin se tulkita toiminnan tai asian kehittämistarpeesta. Alun perin oli myös suunniteltu, että osallistan ohjaajat arvioimaan mittaria testivaiheessa ja kertomaan palautetta mittarin käyttökokemuksista, havainnoista ja kehitysideoista palautelomakkeen avulla. Nämä alkuperäiset suunnitelmat kaveritaitomittarin testaamisesta eivät toteutuneet aikatauluhaasteiden vuoksi.

7.5 Arviointimenetelmät

Kehittämistyössä arviointia tehdään alussa, prosessin aikana ja lopussa. Loppuarvioinnin tarkoituksena on osoittaa, miten työssä onnistuttiin. Arviointi on suunniteltua tiedon keräämistä ja sen analysointia. Arvioinnin kohteita ovat suunnittelu, tavoitteet ja niiden saavuttaminen, menetelmät, toimintavaihe ja lopputulokset. Arvioinnin menetelmänä toimivat havainnoinnit, kyselyt, haastattelut. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2014, 47–48.)

Kehittämistoiminnassa arviointi ohjaa prosessia. Aineistoon pohjautuvan arvioinnin avulla kehittämistä voidaan muuttaa vastaamaan tarpeita. Kehittämistyössä arvioinnin tarkoitus on analysoida dokumentteja ja arvioida kehittämisen organisointia ja toteutusta. Kriittisen arvioinnin avulla tarkastellaan toimintaa suhteessa tavoitteisiin ja lähtökohtiin. Arviointi tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Toikko-Rantanen 2009, 82–83.) Kehittävä arviointi lisää arvioinnin vaikuttavuutta. Arviointikohteiden monipuolisuus ja keskeisten asiakasryhmien arvioimiseen osallistaminen monissa eri vaiheissa vahvistaa arvioinnin vaikuttavuutta. Arviointi ainoana tiedonhankintamenetelmänä heikentää tutkimuksen eettisyyttä. (Atjonen 2021, 106). Monitahoinen arviointi mahdollistaa laadukkaan arviointitiedon tekemällä kehitettävän ilmiön selkeäksi. Yhteinen arviointi ja tiedon jakaminen voimaannuttaa prosessiin osallistuneita. (Atjonen 2021, 108–109.)

Oppimisprosessin näkökulmasta opinnäytetyön arvioinnilla oli tärkeä rooli. Kriittinen näkökulma oli osa arviointia. Arvioinnissa kiinnitin huomiota työn aiheeseen, tavoitteisiin, toteutuksen tietoperustaan, tuotoksen toimivuuteen sekä ammatilliseen kasvuun. Arvioinnissa pohdin, tulivatko tavoitteet täytetyiksi ja mitkä asiat siihen vaikuttivat. Arvioinnin luotettavuuden varmistamiseksi pyysin palautetta tuotoksen kohderyhmältä ja tarkastelin sitä kriittisesti. Liitin arviointiin myös pohdintaa omasta ammatillisesta kasvusta ja kehityksestä. (Vilka & Airaksisen 2003, 154–157, 159–161.)

Tavoitteena oli arvioida jo suunnitteluvaiheessa opinnäytetyöideaa ja sen merkitystä neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten arjessa. Tarkoituksena oli kuljettaa arviointia mukana koko prosessin ajan. Kohderyhmän antama palaute tukee opinnäytetyön tekijän omaa arviointia. Työn arvioinnin keskiössä on työn toteutustapa, eli miten aineisto kerättiin ja millä keinoilla tavoitteisiin päästiin. (Vilka & Airaksinen 2003, 157–148.) Monipuolisena tunnettu arviointityökalu, SWOT-analyysi arvioi toimintaa vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien näkökulmista. SWOT-analyysin avulla saadaan selville toiminnan nykyhetki ja tulevaisuuden suuntaviivat. (Innokylä 2021.)

Tässä opinnäytetyön prosessissa käytin erilaisia arviointimenetelmiä kaikissa prosessin vaiheissa. Aloitusvaiheessa käytyjen keskusteluiden pohjalta arvioin koko prosessia alusta lähtien. Suunnitteluvaiheessa tein arviointia keskustelemalla toimeksiantajan erityisohjaajien kanssa. Toteutusvaiheessa arviointiin osallistuivat toimeksiantajan työyhteisö Learning cafe ja SWOT-työpajoissa. Arviointiin osallistuivat myös toiminnan ohjaajat palautekyselyllä sekä toimintaan osallistuvat lapset ohjatulla palautteenannolla.

Learning cafe -työpajan tarkoitus oli kehittää kaveritaitomittaria arvioivalla näkökulmalla. Työpajan tarkoituksena oli kehittää mittaria, mutta samalla arvioida teemaa kriittisellä otteella. Salosen (2012, 18) mukaan toimijoiden yhteisen arvioinnin avulla tuotosta voidaan vielä muokata ja viimeistellä tarpeen mukaan. Mittarin testivaiheessa pyysin kirjallista palautetta sekä ohjaajilta että lapsilta. Nämä olivat osa prosessin arviointia. Laadin selkeän palautelomakkeen ohjaajille, jossa on avoimia kysymyksiä mittarin toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Tavoitteena oli,

että jokainen toiminnassa mukana oleva ohjaaja sitoutuu palautteenantoon kaksi kertaa mittarin testivaiheessa, toiminnan puolivälissä ja testin lopuksi. Annoin palautelomakkeen luettavaksi ulkopuoliselle taholle ennen sen lähettämistä ohjaajille, jotta pystyin arvioimaan sen luettavuutta, selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Laadin ohjaajille myös palautteenantosunnitelman siitä, kuinka lapsia ohjataan antamaan palautetta mittarista testivaiheessa. Suunnitelmana oli tehdä palautteenannosta helppo, nopea ja kohderyhmän ominaispiirteet huomioiva.

Käytin tässä opinnäytetyössä arviointimenetelminä palautekyselyitä ja SWOT-analyysiä. Pidin syyskuussa 2021 toimeksiantajan työyhteisölle SWOT-työpajan, jossa jokainen sai osallistua arvioimaan tuotosta eli kaveritaitomittaria SWOT-menetelmän avulla. SWOT-analyysin tarkoituksena oli saada tietoa mittarin hyödyistä, vahvuuksista, heikkouksista ja mahdollisuuksista. Lähetin työyhteisön erityisohjaajille ja yksikön vastaavalle työntekijöille saatekirjeen SWOT -työpajasta. Tämä oli tärkeä osa arviointia, koska tämän tiedon tarkoitus oli antaa informaatiota tuotoksen toimivuudesta käytännössä. Hyödynsin tätä arviointitietoa opinnäytetyön loppuarvioinnissa. Tavoitteena oli käydä SWOT-analyysin tulokset yhdessä läpi osallistujien kanssa.

Vilka & Airaksisen (2003, 19–21) mukaan toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen raportointi pohjautuu opinnäytetyöpäiväkirjan muistiinpanoihin. Hyvä opinnäytetyöpäiväkirja sisältää opinnäytetyöprosessin dokumentoinnin aiheanalyysistä lähdeluetteloon. Opinnäytetyöpäiväkirjan tarkoituksena on toimia muistin tukena pitkässä opinnäytetyö prosessissa. Pidin koko opinnäytetyöprosessin ajan opinnäytetyöpäiväkirjaa, johon kirjasin pohdintojani, eri keskusteluissa nousseita asioita ja näkökulmia, ideoita ja muistiinpanoja eri lähdemateriaaleista. Opinnäytetyöpäiväkirja toimi koko prosessin arviointimateriaalina ja oman muistini tukena.

Opinnäytetyöpäiväkirjassa reflektoin työskentelyäni eri prosessin vaiheissa. Tavoitteena oli reflektoida prosessia koko ajan, mutta erityisesti siinä vaiheessa, kun sain palautetta tuotoksesta ohjaajilta ja lapsilta. Tarkoitus oli tarkastella sitä, kuinka teoria sopi opinnäytetyön tarkoitukseen ja oliko tuotos viitekehyksen mukainen. Arvioinnin tarkoituksena oli kehittää tuotos loppuun. Opinnäytetyöprosessin loppuarvioinnissa tarkastelin opinnäytetyön kokonaisuutta. Loppuarvioinnin

tarkoituksena oli viimeistellä opinnäytetyö ja tarkastella prosessin eri vaiheita ja menetelmiä suhteessa opinnäytetyön tavoitteisiin. (Hakala 2004, 142–144.) Opinnäytetyöni loppuarvioinnissa hyödynsin opinnäytetyöpäiväkirjaani sekä erityisohjaajalta saatua palautetta siitä, vastasiko työni toiminnalliselle opinnäytetyölle asetettuja tavoitteita ja toimiko mittari suunnitelmien mukaan.

8 Opinnäytetyön prosessi käytännössä

8.1 Aloitusvaihe

Kehittämishanketyöskentely koostuu useista eri vaiheista. Kehittämisen aloitusvaiheessa idea kirjataan ylös. Suunnitelmaan kirjataan kehittämisen tarve, alustavat kehittämisideat, toimijat ja toimintaympäristö. Aloittamisvaihe vaatii osallisuilta avointa keskustelukulttuuria ja sitoutumista toimintaan. Tärkeintä on luoda kehittämistehtävästä realistinen. (Salonen 2013, 17.) Aloitusvaiheessa syksyllä 2020 aloin miettimään mikä aihe kiinnostaisi minua niin, että voisin tehdä siitä opinnäytetyön. Otin asian puheeksi sen hetkessä työpaikassa. Halusin hyödyntää aiempaa kokemusta erityistä tukea tarvitsevien lasten parista ja kehittää tätä osaamista jatkossakin. Tuttu toimeksiantaja kiinnostui ajatuksistani ja kertoi samalla alustavan idean uudesta kaveriparihankkeesta. Yhteistyömme alkoi yhteisellä keskustelulla toimeksiantajan erityisohjaajan kanssa. Tapaamisessa keskustelimme siitä, millaisia toiveita ja ideoita kummallakin osapuolella oli.

Toimeksiantajan alustavan tarvekartoituksen perusteella oli alusta alkaen selvää, että opinnäytetyölle oli selkeä tarve. Aiheeksi rajautui neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten kaveritaitojen vahvistaminen ja siihen liittyvien työvälineiden kehittäminen. Toimeksiantajalla oli alustava idea kaveriparitoiminnan työvälineistä ja niiden tavoitteista. Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyöni tuotokseksi kaveritaitomittarin. Sovimme toimeksiantajan kanssa, että opinnäytetyön tuotoksena syntynyt kaveritaitomittari tulisi pilottimittariksi testattavaksi uuteen kaveripari-

hankkeeseen. Sovimme myös, että mittarin testaamiseen ja arvioimiseen osallistuisi toimeksiantajan työyhteisö, joka työskentelee neuropsykiatristen lasten kanssa.

Aloitusvaiheessa keskustelimme ja täsmensimme yhdessä opinnäytetyön tarkoituksen. Ideoin ja hahmottelin opinnäytetyön kokonaisuutta miettimällä käsitteitä ja rajaamalla aihetta. Tein tiivistä yhteistyötä toimeksiantajan erityisohjaajan kanssa. Koska idea tuli suoraan toimeksiantajalta, oli helppo keskustella tuotoksen tarpeista, sisällöstä ja muodosta. Keskustelimme muun muassa siitä, kuinka usein neuropsykiatrisia piirteitä omaavat lapset jäävät ilman positiivista palautetta ja siitä, kuinka kaveritaitojen puute tai heikkous jättävät heidät usein kaverisuhteiden ulkopuolelle.

Keskusteluissa nousi myös esille vanhempien huoli siitä, kuinka lapset nähdään vain epäsopivan käyttäytymisen valossa. Vanhempien kokemusten mukaan tämä heikentää lapsen itsetuntoa ja -arvostusta. Keskustelimme siitä, kuinka neuropsykiatriset lapset ovat luonteeltaan herkkiä ja hyötyvät työskentelystä tuttujen aikuisten kanssa. Sovimme yhdessä toimeksiantajan kanssa, että en olisi suoraan tekemisissä kaveriparitoimintaan osallistuvien lasten kanssa. Tämä oli siis harkittu ja yksimielinen päätös minun ja toimeksiantajan kesken. Eettisyyden varmistamiseksi annoin ohjaajille tiedotteen lasten koteihin annettavaksi, jossa kerroin käynnissä olevasta opinnäytetyöprosessista (liite 1).

Erityisohjaajan kertoman perusteella vastaavaa kaveritaitomittaria ei ollut missään käytössä. Sain erityisohjaajalta ideoita ja lähdemateriaalia aiheeseen. Sovimme yhdessä, että mittarin kehittämisessä voisi hyödyntää aiempia tutkimuksia vahvuuksien arviointivälineistä sekä tietoa huomaa hyvä -periaatteesta, ratkaisukeskeisyydestä, vahvuusajattelusta ja positiivisesta pedagogiikasta. Olimme yhteisesti myös sitä mieltä, että mittarin kehittämisessä tuli huomioida erityistä tukea tarvitsevien lasten neuropsykiatriset ominaispiirteet. Toimeksiantajan toive oli, että mittarin tulisi olla selkokielinen, visuaalisesti saavutettava ja ymmärrettävä. Olin kirjannut sovittuja asioita ja ideoita tuotoksesta opinnäytetyöpäiväkirjaani.

Sovimme opinnäytetyön aikataulusta toimeksiantajan kanssa niin, että toimeksiantaja saa mittarin testikäyttöön elokuussa 2021. Kokeilun aikana saisin palautetta mittarin toimivuudesta ja muokkaisin mittaria saadun palautteen perusteella.

Kuva 2. Kirjallisuuteen perehtyminen. (Kuva: Tiina Ryyänen).

Opinnäytetyön käytännönasioista sovittuamme, perehdyin teoriaan ja vahvistin osaamistani neuropsykiatristen lasten sosiaalisen kompetenssin vahvistamisesta (kuva 2).

8.2 Suunnitteluvaihe

Alkuvaiheen jälkeen prosessi etenee suunnitteluvaiheeseen. Suunnitelman tarkoituksena on kirkastaa idea. Opinnäytetyössä tämä tarkoittaa hankkeen tavoitteiden, toimintaympäristön, toimintavaiheiden, toimijoiden ja työmenetelmien kuvaamista. Kehittämistyön ydin on se, ettei suunnitelma ole täysin valmis, vaan se täydentyy prosessin aikana. Kehittämistyö vaatii tekijältään keskeneräisyyden sietämistä. Hyväksytyyn suunnitelman jälkeen suunnitelma viedään oikeaan toimintaympäristöön. (Salonen 2013, 17.)

Opinnäytetyöni ollessa kehittämistyö, tein tiivistä yhteistyötä toimeksiantajan kanssa suunnitteluvaiheesta alkaen. Päävastuu työstä ja sen etenemisestä oli kuitenkin minulla. Salosen (2013, 18) mukaan opinnäytetyö syntyy yhteistyössä kehittämishankkeeseen sitoutuneiden henkilöiden kanssa. Suunnitteluvaiheen

alussa joulukuussa 2020 rajasin aihetta tarkemmin ja valitsin käsitteitä teoriatiedon avulla. Pidimme toimeksiantajan kanssa ensitapaamisen jälkeen myös etätapaamisia tarpeen mukaan. Etätapaamisissa suunnittelimme prosessin etenemisen aikatauluja ja arvioimme eri menetelmiä ja niiden hyödyntämistä prosessin eri vaiheissa. Tein kirjaluetteloa aiheeseen sopivista teoksista. Teoriakirjallisuus tarkensi opinnäytetyön prosessia ja tuotoksen muotoa.

Suunnitteluvaiheessa kaveritaitomittari alkoi hahmottua. Olin ideoinut mittaria keskittymällä suunnittelussa erityisesti vahvuusnäkökulmaan ja positiiviseen psykologiaan. Hotulainen & Lappalainen ja Sointu (2014, 270–277) kuvaavat, että tietty taito tai kyky tulee vahvuudeksi toisen ihmisen palautteen antamisen ja äänen sanomisen kautta. Pidin tämän mielessä tuotosta visualisoidessani. Ideat kaveritaitomittarista olivat nousseet aiemmasta kokemuksesta erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimimisesta, erityisohjaajalta sekä eri tietolähteistä, joihin perehdyin opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessä. Hain inspiraatiota myös sosiaalisen median sivustoilta, joissa alan asiantuntijat esittelivät aiheeseen sopivia ideoita. Hain kipinää suunnitteluun myös Autismiliiton järjestämästä webinaarista, jossa kaveritaitojen teemaa pohdittiin autismitikroisten lasten näkökulmasta.

Kirjasin näitä mittarin sisällön ja visuaalisen ilmeen ideoita opinnäytetyöpäiväkirjaan ja tietokoneelle. Huhtikuussa 2021 opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen tein toimeksiantosopimuksen ja jatkoin opinnäytetyön prosessia toteutusvaiheeseen.

8.3 Käytännön toteutuksen vaihe

Suunnitteluvaiheen jälkeen prosessi etenee työskentelyvaiheeseen. Tämä vaihe on tärkeä ja yleensä vaativin. Salosen (2013, 18) työskentelyvaiheessa suunnitelma toteutetaan käytännössä. Konstruktivistisen mallin käyttö vaati minulta huolellisen suunnitelman ja vahvan menetelmäosaamisen. Viilasin suunnitelmaa paljon ja perehdyin samalla useisiin kehittämistyön menetelmiin. Käytin suunnitelman teossa apuna käsitekarttoja sekä yhteistyötä toimeksiantajan kanssa. Mie-

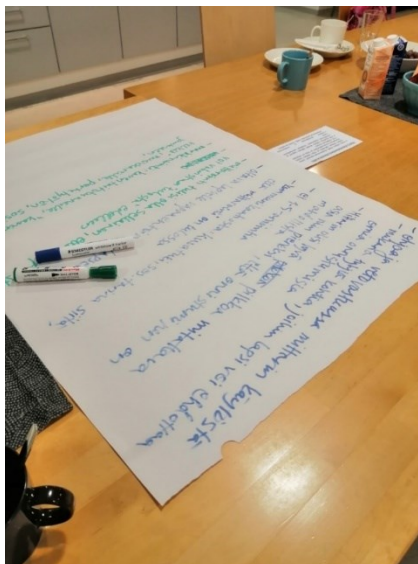
timme yhdessä toimeksiantajan kanssa opinnäytetyön tavoitteita refleктоivalla otteella. Aloitin käytännön toteutuksen vaiheen toukokuussa 2021. Käytännön toteutusvaiheeseen kuuluivat esi-, työstämis-, tarkistus-, viimeistelyvaihe.

8.3.1 Esivaihe

Esivaiheessa vahvistin tuotoksen viitekehystä hankkimalla lisätietoa asiantuntija-haastatteluilla, ideoimalla yhdessä Learning cafe -työpajassa, sekä perehtymällä teoriakirjallisuuteen. Suunnittelu- ja esivaiheessa saatujen tietojen pohjalta aloitin tuotoksen suunnittelemisen. Haastattelin kahta asiantuntijaa toukokuussa. Haastattelujen tavoite oli saada lisätietoa ammattilaisilta mittarin työstämisvaiheeseen. Molemmat asiantuntijat työskentelivät neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavien lasten kanssa. Haastattelut antoivat tietoa lasten tarpeista. Haastattelut etenivät asiantuntijahaastattelun mukaisesti. (liite 6).

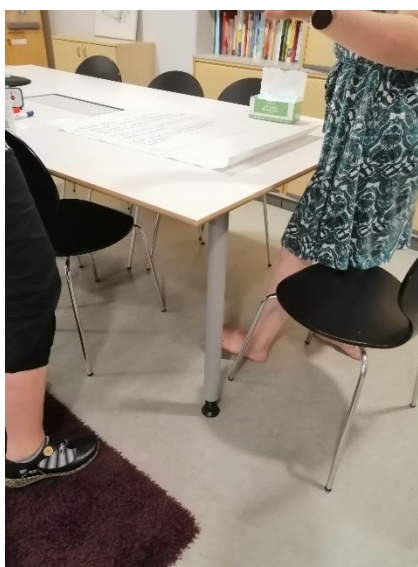
Esivaihe eteni ammattilaisille järjestettyyn Learning cafe -työpajaan, jonka pidin Joensuussa 8.6.2021. Työpajaan osallistui yhteensä 7 henkilöä, joista kaikki olivat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Kaikki osallistujat toimivat kaveriparihankkeen yhteistyökumppaneina ja osallistuivat kaveritaitomittarin pilotointiin. Aloitin tilaisuuden kertomalla itsestäni, opinnäytetyöstä, kaveritaitomittarin tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä opinnäytetyöprosessin etenemisestä ja toteutuksesta. Käytin puheenvuoroni tukena diaesitystä, johon olin koonnut työpajan ja kuvauksen työpajan toteutuksesta.

Varsinainen Learning cafe -työpaja työskentely alkoi osallistujien jakamisella kolmeen eri ryhmään. Harmillisesti osallistujista ei saanut tasaisia pareja, jonka vuoksi päädyin tekemään kaksi paria ja yhden kolmen hengen porukan. Muodostin ryhmät niin, että henkilöt eivät olleet työskennelleet aiemmin yhdessä. Varmistin tämän kysymällä osallistujilta, olivatko he työskennelleet parina tai ryhmänä aiemmin. Kannustin osallistujia osallistumaan työpajaan ennakkoluulottomasti ja rohkeasti.

Kuva 3. Työpajatyöskentely Learning cafessa. (Kuva: Tiina Ryyänen).

Työskentelypisteet oli rakennettu ison tilan eri puolille, jossa jokainen pari/ryhmä sai työskennellä rauhassa (kuva 3). Ohjeistin ryhmiä kirjaamaan ylös kaikki ajatukset pöydissä olevilla papereille (kuva 4). Jokaisessa pöydässä oli pöytäteemojen lisäksi teemaan liittyviä lisäkysymyksiä. (liite 5). Jokainen pari/ryhmä kiersi ja kirjasi ideat itsenäisesti papereille. Jokainen ryhmä aloitti työskentelyn puhtaalle paperille. Työskentelyn aloittaminen ja eteneminen oli sujuvaa. Kiersin pöydissä katsomassa ja kuuntelemassa osallistujien keskustelua. Pidin huolta aika-aulussa pysymisestä. Jokaisessa pöydässä oli varattu työskentelyaika 15 minuuttia.

Kuva 4. Työpajatyöskentely Learning cafessa. (Kuva: Tiina Ryyänen)

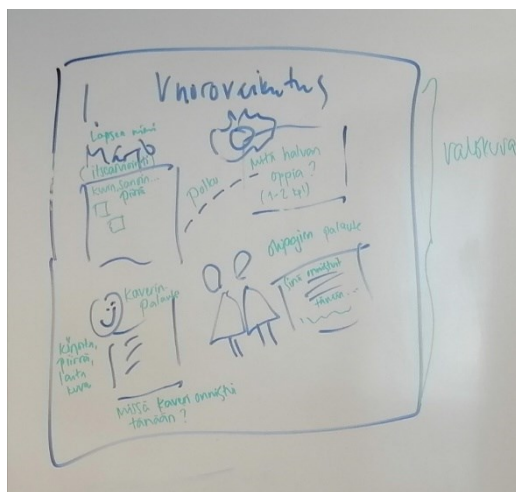
Jokainen pari/ryhmä kiersi kaikki neljä pöytää. Tunnin työskentelyn jälkeen kävimme läpi illan tuotokset. Pyysin osallistujia kommentoimaan, ideoimaan ja keskustelemaan toisten tuotoksista vapaasti. Koko illan ilmapiiri oli positiivinen ja innostava. Keskusteluista tehtiin muistiinpanot. Analysoitavia papereita oli yhteensä viisi kappaletta, kolmesta pöydästä yksi ja yhdestä pöydästä kaksi paperia. Käytin tätä aineistoa kaveritaitomittarin työstämisvaiheessa.

8.3.2 Työstämisvaihe

Haastattelujen ja työpajan jälkeen siirryin työstämisvaiheeseen ja aloitin kaveritaitomittarin ensimmäisen version työstämisen. Tässä vaiheessa jäsentelin ja vapaamuotoisesti Learning cafe -työpajasta ja haastatteluista saatua tietoa. Mittarin valmistamisessa pyrin pitämään mielessä mittarin käyttötarkoituksen ja mitä sillä tavoitellaan. Keräsin ideoita ja inspiraatiota mittariin internetistä useista eri lähteistä. Käytin hakusanoina suomen- ja englanninkielisiä hakusanoja. Aiheen rajaaminen oli välillä haastavaa. Löysin runsaasti ideoita, joita yhdistelin ja valitsin mittarin käyttötarkoitukseen sopivimmat. Varsinaiseen tuotoksen toteutukseen käytin paljon ajatustyötä ja työaika, koska koin haasteeksi päättää, millaiseen muotoon tekisin mittarin. Kokosin opinnäytetyöpäiväkirjaan kaikki löydetyt ideat, joista lopulta valitsin sopivimmiksi kokemani.

Learning cafe-työpajassa asiantuntijat olivat toivoneet kaveritaitomittarin olevan lapselle arjen apuväline, jolla lapsi itse näkisi omien kaveritaitojensa vahvistuneen. Suunnitellessani mittarin ensimmäistä versiota mietin, kuinka mittari tukee lasten positiivisen palautteen antamista ja saamista. Mittaria tehdessä mietin sen visuaalisuutta, selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Asiantuntijoiden toiveena oli, että mittarin avulla lapsi saa selkeää ja kannustavaa palautetta omasta toiminnastaan, mutta samalla mittarin avulla voidaan harjoitella positiivisen palautteen antamista ja vastaanottamista yhdessä kaverin kanssa.

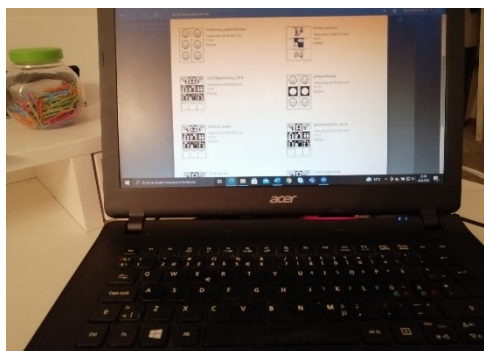
Teimme yhteistyötä toimeksiantajan kanssa ja pidimme yhteisen mittarin ideointipajan (kuva 5). Työpajassa ideoimme yhdessä kaveritaitomittaria. Hahmotelimme ja visualisoimme työvälinettä piirtämällä ja kirjoittamalla ideat ylös.

Kuva 5. Työskentely ideointipajassa. (Kuva: Tiina Ryyänen).

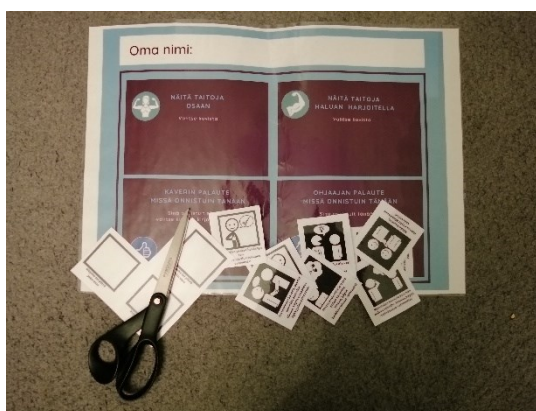
Salmivalli (2005, 80–81) esittää, että luotettavan kokonaiskuvan saamiseksi tulee kerätä havainnoiteja ja tietoja useista tietolähteistä. Ensimmäisen mittariversion suunnittelin niin, että palautetta antavat lapsi itse, kaveri, vanhemmat ja ohjaaja. Lapsen tietoisuus omista taidoistaan luo mallin, jonka avulla lapsi osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa rakentaen vahvoja ja kestäviä ihmissuhteita. Lapsen tullessa tietoiseksi omista ja toisten luontevahvuuksista, lasten keskinäiset suhteet ja myönteinen ilmapiirivahvistuvat. (Leskisenoja 2019, 124–127.) Mittarin ensimmäiseen versioon valitsin yhdeksän sosiaaliseen vuorovaikutukseen myönteisesti vaikuttavaa luontevahvuutta. Nämä luontevahvuudet valitsin asiantuntijahaastatteluiden ja teoretietojen perusteella. Luontevahvuuksiksi valitsin ystävällisyyden, sosiaalinen älykkyyden, sisukkuuden, rohkeuden, myötätunnon, kiitollisuuden, arviointikyvyn, harkitsevaisuuden ja sinnikkyuden.

Työpajassa esiin tulleen lasten oppimisen tuen tarpeen huomioin kaverikuvakorttien suunnittelussa (kuva 6). Pidin suunnittelussa mielessä selkokielisyyden ja ymmärrettävyyden. Halusin käyttää valitsemaani teoriapohjaa, positiivista psykologiaa korteissa ja päätin tehdä kortteihin kaveritaidot myönteisiksi väitteiksi. Jokaiseen kaveritaitokorttiin lisäsin kaveritaitoon liittyvän luontevahvuuden. Suunnittelin kaveritaitokortteihin tekstin lisäksi selkokuvan kaveritaidosta.

Kuva 6. Kaverikuvakorttien suunnittelua. (Kuva: Tiina Ryyänen).

Kuvakortteja valmistaessani testasin niitä myös itse tarkistaakseni, että ne toimivat tarkoituksenmukaisesti. Alkuvaiheessa huomasin ongelmakohtia, joita muokkasin. Esimerkiksi huomasin, että osa luontevahvuuksista ja väitteistä oli vaikea ymmärtää, jonka vuoksi muokkasin kuvakortteja selkeämmiksi (kuva 7). Mietin tehdessäni korttien visuaalisuutta, toimisiko värillinen vai mustavalkoinen kuva paremmin. Päädyin käyttämään kuvakorteissa kuvina ilmaisia Papunetin piktogrammikuvia niiden selkeyden vuoksi.

Kuva 7. Kaverikuvakortit ja toimintataulu valmistumassa. (Kuva: Tiina Ryyänen).

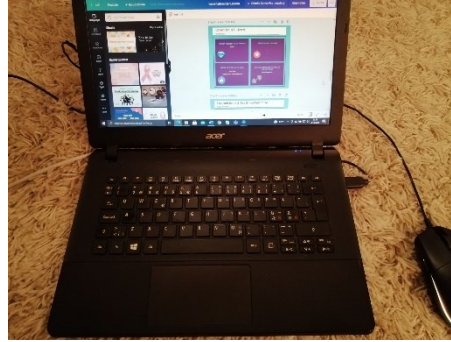
Luontevahvuuksien tunnistaminen ja tiedostaminen auttavat lasta toimimaan eri tilanteissa. (Uusitalo-Malmivaara 2014.) Työstämisyvaiheessa pidin mielessä luontevahvuusajattelun ja sen taidon vahvistamisen. Soinnun ym. (2018, 14–17) mukaan tietty taito tulee vahvuudeksi vasta sitten, kun itselle tärkeä ihminen huomaa sen ja antaa siitä myönteistä palautta. Mittarin suunnittelin tarjoamaan lapselle tilaisuuden opetella omia luontevahvuuksia sekä saada ja antaa palautetta niistä.

Vahvuuksia havainnoimalla tuetaan lapsen sosiaaliemotionaalista kasvua. Lapsen tullessa tietoiseksi omista kehittymistarpeista, hän oppii käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksia. Lapsi tulee tietoiseksi omasta taitotasostaan. (Sointu ym. 2018, 14–17.) Mittarin ensimmäisen versioon suunnittelin, että lapsi itse arvioi kaveritaitojaan luokittelemalla kaveritaitojaan. Näitä taitoja osaan ja näitä taitoja haluan harjoitella. Toiminnallisuudella pyrin varmistamaan sen, että lapsi itse osallistuu arviointiin.

Lautamo & Laaksosen (2019, 32–35) mukaan ryhmässä tarkasteltavia kaveritaitojen osa-alueita ovat toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen ja vertaisten tukemisen taidot, vuorovaikutuksen liittymisen taidot sekä toisten huomioon ottamisen taidot. Mittarin ensimmäisen version suunnittelun aloitin kysymällä itseltäni, minkä teorian pohjalta kaveritaitomittari rakentuu. Hankitun teorian perusteella tiesin, ettei kaveriparityöskentelyyn sopivia rakenteita ollut. Tästä syystä päädyin soveltamaan Lautamon ja Laaksosen kaveritaitojen nelikenttää parityöskentelyyn sopivaksi. Näin syntyi kaveritaitomittarin nelikenttä.

Asiantuntijoiden mukaan kaveritaitomittarin tarkoitus ja tavoite tulisi kertoa lapselle ymmärrettävästi. Mittaria tehdessä minulle oli selvää tehdä mittarista sosiaalinen tarina. Mittarin ensimmäiseen versioon tein Symwriterillä sosiaalisen tarinan kaveriparitoiminnasta ja kaveritaitomittarista. Sosiaalinen tarina oli erillinen tiedosto, jonka käyttämiseen toimeksiantaja tarvitsi Symwriter-ohjelman. Asiantuntijat toivat myös esille, että ohjaajalla tuli olla taito käyttää kaveritaitomittaria. Mittarin ensimmäiseen versioon tein hahmotelmaa kaveritaitomittarin käyttöoppaasta. Käyttöoppaaseen oli tarkoitus kuvata, kuinka mittaria käytetään ja mitä ohjaamisessa tulee huomioida. Asiantuntijoiden keskusteluista nousi esille, että neuropsykiatristen lasten keskittymistä helpottaa lasten vireystilan lasku ennen mittaria käyttämistä. Kirjasin käyttöopas hahmotelmaan maininnan vireystilan laskemisen tärkeydestä.

Asiantuntijat toivat esille, että lapsen olisi tärkeää osallistua arviointiin yhdessä vanhemman kanssa. Mittarin ensimmäiseen versioon suunnittelin tutustumiskortit, joiden tarkoituksena oli tutustuttaa lapset toisiinsa (kuva 8).

Kuva 8. Tuotoksen suunnittelua Canva-työkalulla. (Kuva: Tiina Ryyänen).

Mittarin toivottiin olevan lapsia itseään osallistava. Tein erikseen kortit lapsille ja vanhemmille. Tutustumiskorttien tarkoituksena oli tutustuttaa kaverit ja kertoa kaverille omia asioita. Vanhempien lapseni tutuksi- tutustumiskortissa oli samojen kysymysten lisäksi mahdollisuus myös kehua lasta.

Positiivisen psykologian ydin on saada yksittäiset ihmiset ja yhteisöt puhkeamaan kukkaan pureutumalla ihmisten vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin sekä myönteisiin toimintatapoihin (Leskisenoja & Sandberg 2019, 15–16.) Asiantuntijat toivoivat mittarin ja mitattavien asioiden olevan visuaalisesti selkeitä ja ymmärrettäviä. Mitattavien asioiden toivottiin olevan sellaisia, että niiden saavuttaminen oli kaikille mahdollista. Tähän asiaan toivoin saavani lisää vastauksia mittarin testausvaiheessa. Asiantuntijoiden mukaan mittarissa tuli mahdollistaa lapsen osallisuus vaikuttaa. Jo alusta alkaen oli selvää, että huomioin lapsen vaikuttamisen mahdollisuuden itsearviointissa, niin että lapsella oli mahdollisuus joko valita valmiina olevista kuvakorteista, piirtää tai kirjoittaa itse.

Kaveritaitomittarista toivottiin tulevan työkalu, jota lapsi ja/tai perhe ja muut lasten kanssa työskentelevät voisivat käyttää kaveriparitoiminnan jälkeen. Suunnittelin kaveritaitomittarin ensimmäisen version sähköiseen muotoon, jotta mittari oli helposti saavutettavissa ja hyödynnettävissä. Tämän lisäksi asiantuntijat toivat esille, että kaveritaitomittarin tulee olla lasta motivoiva. Teoriatiedon perusteella lasta motivoi onnistumiset. Suunnittelin mittariin yhdeksi osaksi myös kaverivahvuusdiplomin.

Tein mittarin ensimmäisen version valmiiksi käytännön toteutuksen ensimmäisessä osassa, ennen tarkistusvaihetta. Tarkistusvaiheen tarkoitus on tuottaa yhteistä arviointia eri toimijoiden kesken, jonka pohjalta siirrytään joko työstämis- tai viimeistelyvaiheeseen. (Salonen 2013, 18).

8.3.3 Tarkistusvaihe

Tarkistusvaiheessa syyskuussa 2021 mittarin testaamiseen tuli muutoksia. Aikataululliset haasteet rajasivat mittarin testaamisen lapsilla pois opinnäytetyöprosessista. Tämä muutos oli ikävä käänne opinnäytetyöprosessissa. Vaikka kehittämissä on aina altis muutoksille, sai tämä minut pohtimaan, kuinka tämä vaikutasi opinnäytetyön prosessin luotettavuuteen. Muutokseen sopeutumisen jälkeen siirryin väliarviointivaiheeseen, jossa sain pienryhmäohjaajilta palautetta kaveritaitomittarin ensimmäisestä versiosta. Ohjaajat olivat testanneet ja tutustuneet mittariin yhdessä ohjaajien kesken. Palautteen perusteella osa mittarista oli sellaisenaan jo toimivia, osa vaati muokkausta. Kaveritaitomittaria oli tarkasteltu ohjaajien yhteisessä tapaamisessa. Sain palautetta yhteensä viideltä ohjaajalta. Kaikki ohjaajat työskentelivät neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten kanssa. Kaveritaitodiplomi, kaveri tutuksi- ja lapseni tutuksi- kortit nähtiin selkeinä, havainnollistavina ja sellaisenaan käytettävänä työvälineinä. Mittarin ulkoasu: kuvat, värit ja fontti saivat myös kiitosta. Sosiaalinen tarina toiminnan ohjauksen tukena koettiin myös tärkeäksi. Kaveritaitomittari nähtiin potentiaalseksi työvälineeksi pienryhmätoimintaan, koska ohjaajien mukaan tuotoksessa oli huomioitu kattavasti neuropsykiatristen lasten tarpeet.

Kaveritaitojen nelinkenttä ja kaveritaitokorttien sanallinen sisältö koettiin lasten näkökulmasta hankalaksi ymmärtää. Palautteissa nousi esille huoli siitä, että osa termeistä kuten esim. sosiaalisen älykkyyden vahvuus olisivat lapsille liian hankalia ymmärtää. Ohjaajien mukaan mittari tarjosi työvälineen, jolla lasten vahvuudet ja taidot tehtiin näkyviksi. Palautteiden perusteella, mittarin käytettävyyden näkökulmasta mittarin käyttäminen vaati ohjaajalta vahvaa osaamista. Mittarin jatkokehittämisen ja käytettävyyden kannalta ohjaajat pitivät tärkeänä testata mittaria lapsiryhmässä.

Tarkistusvaiheen toimintaa ohjaavat yhteistyö ja arviointi. Tarkistusvaiheessa mittaria arvioitiin työyhteisölle pidettävässä SWOT-analyysityöpajassa syyskuussa 2021. Työpajaan osallistui 4 ammattilaista. Työpajan alussa esittelin ensimmäistä kertaa julkisesti kaveritaitomittarin ensimmäisen version.

Kuva 9. Työskentely SWOT-työpajassa. (Kuva: Tiina Ryyänen.)

Työpajan tarkoitus oli saada ammattilaisilta arviointitietoa, jonka pohjalta jatkoin mittarin työstämistä. Työskentelyssä parit kiersivät neljässä eri pöydässä (kuva 10). Pöytien teemat oli jaoteltu SWOT-nelikentän mukaisesti vahvuuksiin, heikkouksiin, uhkiin ja mahdollisuuksiin. Pöytien teemoihin oli liitetty apukysymyksiä, joihin toivottiin vastauksia. Jokaisessa pöydässä oli tuotos tarkasteltavana (kuva 9). Osallistujat kokivat mittarin vahvuuksina visuaalisen selkeyden, lapsen osallisuuden huomioimisen, saavutettavuuden ja vanhempien osallistamisen.

Kuva 10. Ammattilaiset SWOT-työpajassa (Kuva: Tiina Ryyänen)

Osallistujat kokivat mittarin kaveritaidodiplomin ja lapseni tutuksi-kortit hyväiksi. Käyttöopas nähtiin selkeänä ja helposti omaksuttavana. Sosiaalisen tarinan koettiin konkretisoivan lapselle tilanteiden etenemisen ja tilanteiden ennakoimisen mahdollistamisen. Mittarin mahdollisuutena nähtiin mittarin käytettävyyden useissa eri toimintaympäristöissä ja eri asiakasryhmien kanssa. Mittari nähtiin mahdollisuutena luoda positiivisen palautteen antamisen malli eri toimintaympäristöihin sekä luoda ympäristöön hyviä rutiineja.

Itsetunnon ja minäkuvan vahvistamisen, taitojen, vahvuuksien ja onnistumisen näkyväksi tekemisellä nähtiin mahdollisuus lisätä yksilön yhteenkuuluvuuden ja minäpystyvyyden tunteita, katkaista negatiivisuuden kehää ja kehittää yksilön omaa toiminnanohjausta. Mittarin heikkouksina koettiin kaveritaitojen nelikentän osa-alueiden rajaaminen ja konkreettisten esimerkkien puute. Heikkouksena nähtiin, että mittari nimi voisi olla liian lasta arvioiva ja aiheuttaa haasteita käytössä. Vahvuusajattelun ja lapsen yrittämisen huomaamisen puuttuminen käyttöoppaasta koettiin mittarin heikkoutena. Sosiaalisen tarinan hyödynnettävyys nähtiin mittarin heikkoutena erityisesti hankkeen kaveriparitoiminnan käytännön toteutuksen kannalta. Esiin nousi huoli siitä, salliiko Symwriterin käyttöehdot sosiaalisen tarinan julkisen käytön toiminnan aikana. Termien ja käsitteiden ymmärrettävyys, työväliseen nimi arvioiva nimi sekä perehdyttämisen puute koettiin uhkiksi mittarille.

Palautteiden ja SWOT-työpajan eli väliarvioinnin perusteella palasin työstämävaiheeseen, jossa muokkasin saatujen tietojen perusteella tuotosta toimivammaksi. Sain palautetta kaveritaitojen nelikentän rajaamisesta ja selkiyttämisestä. Pyrin selkiyttämään osa-alueita sanallisesti selkeämmäksi. Tutkin kaveritaitojen taustateorioita laajemmin ja huomasin, ettei kaveritaidoista löytynyt yhtä selkeää jaottelua kuin mitä Lautamo ja Laaksosen (2019) kaveritaitojen jaottelu oli. Tämän pohjalta päätin, että säilytän aiemmin suunnittelemani kaveritaitojen nelikentän, koska se oli mielestäni riittävän hyvä tässä asiayhteydessä. Muokkasin Canva-työkalulla nelikenttää saadun palautteen perusteella kuitenkin selkeämmäksi lisäämällä niihin sanallisia esimerkkejä mitä kyseiseen osa-alueeseen kuuluu, esimerkiksi toisen huomioonottamisen taitoihin kuuluu kuunteleminen ja omien sekä kaverin rajojen kunnioittaminen.

Käyttöopasta muokkasin vielä visuaalisesti selkeämmäksi jäsentämällä tekstejä ja jakamalla sen useammalle sivulle. Lisäsin käyttöoppaaseen myös maininnan vahvuuskielestä ja –mielestä, lapsen yrittämisen huomaamisesta ja kehumisesta. Pyrin tekemään käyttöoppaasta visuaalisesti ymmärrettävän ja selkeän käyttöä. Työstämisvaiheessa jatkoin palautteista nousseen idean pariin muuttamaan ja ideoimaan uutta kuvaavampaa ja motivoivampaa nimeä mittarille. Tuotosta tehdessä pidin tärkeänä kuulostella itse, millaisia ajatuksia ja tunteita tuotoksen nimi minussa herätti. Useiden nimiehdotusten joukosta valitsin tuotoksen nimeksi kaveruuden nelikentät. Nimi kuvasi sitä, kuinka kaveruus muodostuu monista eri osatekijöistä. Tein lisäksi muutoksia kaveritaitokorttien sanalliseen sisältöön. Muokkasin kortteja selkeämmäksi ja ymmärrettäväksi poistamalla niistä vahvuus-sanat. Muokkasin vahvuustermejä lapsen kielelle ymmärrettäväksi, esimerkiksi olet reilu tyyppi. Tässä vaiheessa tein vielä 4 uutta kaveritaitokorttia aiemmin suunniteltujen lisäksi. Kaveritaitokortteja oli lopullisessa tuotoksessa yhteensä 15 kpl, 12 kuvallista ja 3 tyhjää korttia.

Tuotoksen työstämisvaiheen jälkeen luovutin tuotoksen kaveriparitoiminnan työntekijöille arvioitavaksi. Halusin saada erityisesti palautetta muokatusta käyttöoppaasta ja kaverikuvakorteista. Opinnäytetyön prosessin kannalta työstämisvaiheesta siirryttiin toisen kerran tarkistusvaiheeseen. Kävimme yhteisen palauttekeskustelun, jossa tarkastelimme tuotoksen kokonaisuutta. Palautteen keskiössä oli kaveruuden nelikenttä-työvälineenä ja sen käyttömahdollisuudet. Tuotoksesta saamani palaute on kerrottu luvussa 9.2 kaveritaitomittarin esittelyn jälkeen.

8.3.4 Viimeistelyvaihe

Tarkistus- ja arviointivaiheet johtivat tässä kohdassa viimeistelyvaiheeseen. Käytännön toteutusvaiheen päättää viimeistelyvaihe, jossa viimeistelin mittarin saamani palautteen perusteella. Viimeistelyvaiheessa työskentelin itsenäisesti. Tässä vaiheessa kirjoitin opinnäytetyöpäiväkirjaa, viimeistelin raporttia ja mittarin käyttöopasta. Sain kaveriparitoiminnan työntekijöiltä palautetta mittarin kaverikuvakorttien tekstistä. Täydensin ja hioin kaverikuvakorttien tekstejä saadun palautteen perusteella selkeämmiksi ja ymmärrettävimmiksi.

Viimeistelyvaiheessa liitin raporttiin valokuvia työpajoista ja tuotoksesta. Salonen (2013, 18) kertoo viimeistelyvaiheen ajaksi, johon on hyvä varata aikaa. Oma prosessini tuotos ei vaatinut enää viimeistelyä, mutta mittarin käyttöopas kaipasi vielä viimeistelyä. Täydensin sitä toimeksiantajalta saadun palautteen perusteella. Viimeistelin käyttöoppaan ulkoasua yksinkertaisemmaksi, jotta sen käyttäminen arjessa olisi luontevaa. Käyttöopas oli mielestäni oleellinen osa tuotosta, koska mittarin käyttötapa voi vaikuttaa sen toimivuuteen. Opinnäytetyön raportti vaati tässä vaiheessa viimeistelyä ja lisätietoa.

8.4 Tuotoksen valmistumisvaihe

Arvioinnissa tarkastellaan tuotosta ja arvioinnin perusteella joko jatketaan tuotoksen kehittämistä tai siirretään tuotos viimeistelyvaiheeseen. Konstruktiivisen mallin viimeistelyvaihe muodostuu tuotoksen viimeistelystä ja kehittämisraportista. Näistä muodostuu itse toiminnallinen opinnäytetyö. Kehittämishankkeen tuloksena syntyy tuotos eli konkreettinen tuote. (Salonen 2013, 18–19.) Opinnäytetyöni prosessi päättyi tuotoksen luovuttamisen jälkeen syksyllä 2021 raportin viimeistelyyn. Hyödynsin raportin viimeistelyssä opinnäytetyön prosessissa saatua palautetta ja opinnäytetyöpäiväkirjaa. Viimeistellyn raportin tuloksena syntyi valmis tuotos, työväline kaveriparitoimintaan, kirjallinen käyttöopas sekä opinnäytetyön raportti.

Kehittämishankkeessa tuotettu materiaali analysoidaan pääsääntöisesti tutkimustyön metodien mukaisesti. Kehittämishankkeessa tuotetut aineistot ja käsittely- ja analyysitavat tulee esitellä opinnäytetyössä selkeästi metodikirjallisuutta hyödyntäen. Tutkimustyön tavoin kehittämishankkeen menetelmät (kehittämis-, tiedonhankinta-, dokumentointi- ja käsittelymenetelmät) tulee kuvata raporttiin niin, että ulkopuolinen henkilö voi halutessaan hahmottaa raportista kehittämisen eri vaiheet. Vaiheiden esittämisen lisäksi kehittämishankkeen tuotos tulee esitellä raportissa niin, että se on luettava, ymmärrettävä ja visuaalisesti selkeä. (Salonen 2013, 24–25.)

Opinnäytetyön valmistuttua esitin työni kaveriparihankkeen työntekijöille ja julkisesti muille opinnäytetyöseminaarissa. Salosen (2013, 20) mukaan valmistumisvaihe sisältää tuotoksen julkaisemisen ja levittämisen. Vaikka kaveritaitomittari suunniteltiin neuropsykiatristen lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa, neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten tarpeet ja toiveet huomioiden, on tuotos sovellettavissa myös muihin toimintaympäristöihin. Luotan siihen, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä myös muille toimijoille.

9 Kaveruuden nelikentät -työväline valmiina tuotoksena

9.1 Tuotoksen esittely

Valmistunut tuotos on kaveritaitojen mittaamiseen soveltuva työväline. Ammattilaisten mukaan mittari sana työvälineen nimessä voisi nousta lapselle toimintaan osallistumisen esteeksi. Palautteiden perusteella päädyin muuttamaan tuotoksen nimen kaveritaitomittarista kaveruuden nelikenttä -työvälineeksi. Työväline koostuu kaveruuden nelikentästä, kaveritaitokuvista, toimintataulusta, tutustumiskorteista, kaverivahvuusdiplomista ja käyttöoppaasta Kuvaan tässä luvussa miten ne valmistin, mikä niiden tavoite on ja millaiset käyttöehdotukset olen niille suunnitellut.

Tämän lisäksi tein tuotoksena toiminnanohjauksen tueksi sosiaalisen tarinan kaveriparitoiminnasta ja kaveruuden nelikentät -työvälineestä. Käyttöoikeuksista johtuen sosiaalisen tarinan julkaiseminen opinnäytetyössä ei ollut julkisesti mahdollista. Työvälineen eri osat on suunniteltu sähköiseen muotoon, josta käyttäjä voi tulostaa materiaalit itsenäisesti. Työvälineen kaikissa osissa huomioin lapsen mahdolliset oppimisen haasteet. Suunnittelin osa-alueet selkeiksi kiinnittämällä huomiota kuviin, tekstiin ja visuaaliseen ilmeeseen.

Kuva 11. Kaveritaitojen nelikenttä (Kuva: Tiina Ryytänen)

Kaveritaitojen nelikentän osa-alueet ovat mukailtu Lautamon ja Laaksosen (2019) kaveritaitojen neljästä osa-alueista. Kaveruuden nelikentän tarkoitus on jäsentää lapselle visuaalisesti mistä kaveritaidot koostuvat (kuva11). Osa-alueisiin liitin konkreettisia esimerkkejä, mitä kyseinen osa-alue voi sisältää. Nelikenttää voi hyödyntää myös kaveritaitojen harjoittelussa esimerkiksi pohtimalla yhdessä lasten kanssa mitä muita esimerkkejä osa-alueisiin kuuluu. Kaveritaitojen nelikenttää on tarkoitus hyödyntää myös kaveriparitoiminnan suunnittelussa.

Kaveri tutuksi -tutustumiskortin suunnittelin auttamaan lapsia tutustumaan keskenään (kuva 12). Kaveri tutuksi -kortti toimii lapselle ikään kuin apuvälineenä kohtaamisessa. Kortit tarjoavat lapselle tilaisuuden kertoa itsestään apukysymysten avulla. Korteissa on huomioitu kuvallinen tuki sanallisen ohjeen lisäksi. Kortti apuvälineenä mahdollistaa myös lapselle vuorovaikutustaitojen harjoittamisen. Korttiin on mahdollista vastata joko kirjoittamalla, piirtämällä tai käyttämällä valmiita kaveritaitokortteja. Korttien tarkoitus on mahdollistaa onnistuminen vuorovaikutustilanteessa.

Kaveri tutuksi -kortti	
Nimeni on _____	
<p>NÄISSÄ ASIOISSA OLEN TAITAVA</p> <p>Osaan...</p> 	<p>NÄISTÄ ASIOISTA PIDÄN</p>
<p>NÄISSÄ ASIOISSA OLEN HYVÄ</p> <p>Olen hyvä... Kirjoita, piirrä tai valitse kuvista</p> 	<p>NÄITÄ KAVERITAITOJA HALUAN HARJOITELLA?</p> <p>Haluan harjoitella...</p>

Kuva 12. Kaveri tutuksi-tutustumiskortti (Kuva: Tiina Ryyänen)

Suunnittelin tutustumiskortit ohjaajalle työvälineeksi, jonka avulla ohjaaja saa lisätietoa lapsen lähtötilanteesta. Vertaiskaverin näkökulmasta suunnittelemani kortit tarjoavat mahdollisuuden nähdä hyviä asioita kaverissa. Lapsen näkökulmasta tein kortin apuvälineeksi, jolla lapsi kertoo hyviä asioita itsestään.

Lapseni tutuksi -kortti vanhemmille	
Lapseni nimi: _____	
<p>NÄISSÄ ASIOISSA LAPSENI ON TAITAVA</p> <p>Kirjoita, piirrä tai valitse kuvista</p> 	<p>NÄISTÄ ASIOISTA LAPSENI PITÄÄ</p> <p>Lapseni pitää...</p>
<p>NÄISSÄ ASIOISSA LAPSENI ON HYVÄ</p> <p>Kirjoita, piirrä tai valitse kuvista</p> 	<p>VANHEMMAN KEHUKOMMENTTI LAPSESTA</p>

Kuva 13. Lapseni tutuksi- tutustumiskortti (Kuva: Tiina Ryyänen)

Kaveri tutuksi ja lapseni tutuksi -kortit ovat hyödynnettävissä kaveriparitoiminnan lisäksi ryhmätoiminnassa tai yksilöohjauksessa. Toimeksiantajan toiveena oli, että työvälinettä voitaisiin soveltaa lapsen eri toimintaympäristöihin.

Työvälineeseen tein myös lapseni tutuksi -tutustumiskortin vanhemmille. Lapseni tutuksi -korttien tarkoituksena on osallistaa vanhemmat mukaan lapsen kaveriparitoimintaan (kuva 13). Kortti tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden huomata hyvä lapsessa ja tekemään siitä lapselle ja ympäristölle näkyvää. Lapseni tutuksi -kortissa on paikka myös vanhemman kehucommentille. Vanhemman kehucommentti on tarkoitus liittää kaverivahvuusdiplomiin. Lapsen näkökulmasta lapseni tutuksi -kortti tarjoaa lapselle mahdollisuuden kuulla hyvää itsestään.

Tässä opinnäytetyössä kaveri- ja lapseni tutuksi -kortit suunnittelin täytettäväksi kaveriparitoiminnan alussa. Molempien korttien suunnittelussa huomioin lasten erityistarpeet ja tein korteista selkeät ja jäsenneilyt. Työvälineen käyttöä varten tein työvälineen käyttöoppaan. Käyttöoppaan suunnittelin kuvaamaan miten ja missä kohdassa työvälineen eri osia käytetään ja mitä käytössä tulee huomioida. Käyttöoppaan tarkoitus on opastaa työvälineen käytössä.

Kuva 14. Kaveruuden nelikentän käyttöopas 1(5) (Kuva: Tiina Ryyänen)

Käyttöoppaan suunnittelin neljän teeman ympärille. Teemat ovat kaveri tutuksi -kortit, kaveruuden nelikentän askelmerkit ja käytön päättäminen, kaveruuden nelikentät check-list ja hyvän ohjaajan tunnusmerkit. Käyttöoppaan toteutin visuaalisesti selkeäksi. Käyttöoppaan ensimmäisellä sivulla laadin tutustumiskorttien käytön ja tarkoituksen (kuva 14).

Käyttöoppaan kaveritaito nelikentässä on kuvattu kaveruuden nelikentän askelmerkit (kuva 15). Askelmerkit ohjaavat kaveruuden nelikentän -työvälineen käyttämistä ja sen eri vaiheita. Askelmerkkien tarkoitus on toimia ohjaajan käsikirjana, jonka avulla ohjaaja hahmottaa työvälineen eri vaiheet ja pystyy käyttämään työvälinettä mahdollisimman vaivattomasti. Käyttöopas on suunniteltu ohjaajien perehdyttämistä varten.

Kuva 15. Kaveruuden nelikentän käyttöopas 2 (5) (Kuva: Tiina Ryyänen)

Kuva 16. Kaveruuden nelikentän käyttöopas 3 (5) (Kuva: Tiina Ryyänen)

Käyttöoppaaseen lisäsin myös osion, jossa kerron mitä tulee huomioida työvälineen käytön päättämisessä (kuva 16). Käyttöoppaan viimeisiin osioihin kokosin työvälineen check-listan ja hyvän ohjaajan tunnusmerkit.

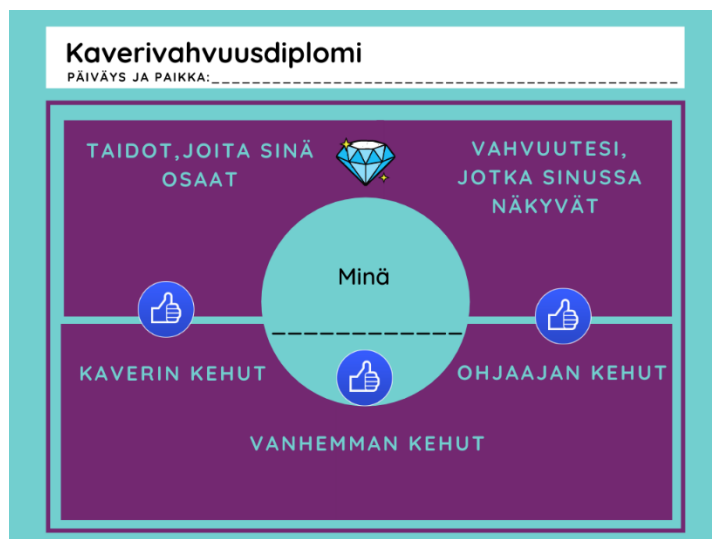
Kuva 17. Kaveruuden nelikentän käyttöopas 4 (5) (Kuva: Tiina Ryyänen)

Check-listan tarkoitus on toimia ohjaajan muistilistana, josta ohjaaja voi tarkistaa mitä työvälineen käyttämisessä tulee huomioida (kuva 17). Käyttöoppaan viimeiseen osioon kokosin hyvän ohjaajan tunnusmerkit. Tunnusmerkkien tarkoituksena on tiivistää, mitä ohjaajan tulee ohjattaessaan huomioida (kuva 18).

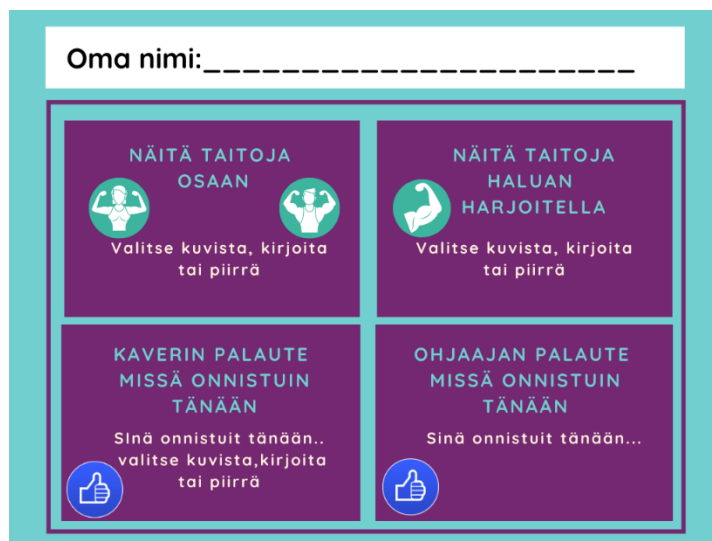
Kuva 18. Kaveritaitonelikentän käyttöopas 5(5) (Kuva: Tiina Ryyänen)

Valmis tuotos sisältää kaverivahvuusdiplomin, jonka lapsi saa kaveriparitoiminnan viimeisellä kerralla (kuva 19). Kaveritaitodiplomin tarkoitus on tehdä näkyväksi kaveriparitoiminnassa esiin nousseet lapsen taidot ja vahvuudet.

Kuva 19. Kaverivahvuusdiplomi. (Kuva: Tiina Ryytänen)

Diplomi pohjautuu vahvuuksien ja hyvän huomaamiseen sekä sen näkyväksi tekemiseen. Diplomiin kootaan myös kaverin, vertaisten ja ohjaajien kehuksia lapsesta. Kehujen tarkoituksena on vahvistaa lasta, onnistumisten ja hyvän huomaamisen lähtökohdista.

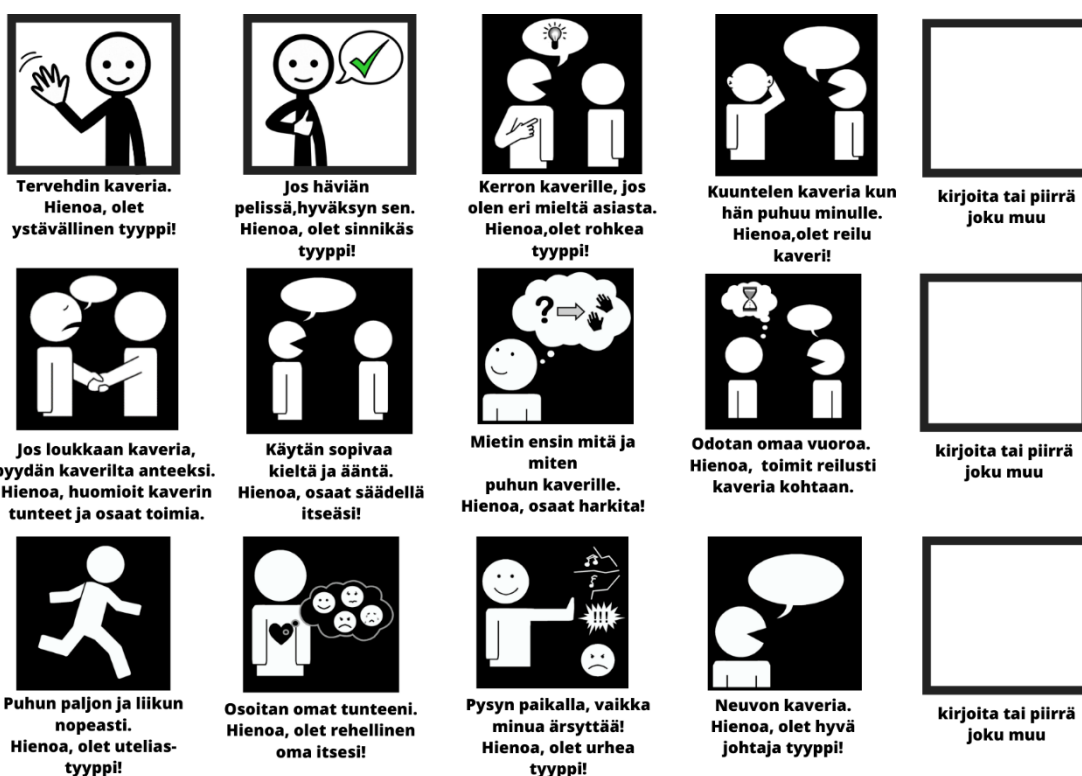

Kuva 20. Kaveritaitojen toimintataulu (Kuva: Tiina Ryytänen)

Kaveriparitoiminnan kannalta tärkein työväline on toimintataulu (kuva 20). Suunnittelin toimintataulun pohjaksi, joka toimii kaveriparitoiminnassa tauluna, johon lapsi, kaveri ja ohjaajat arvioivat kaveritaitoja. Lapsi itsearvioi kaveritaitoja

vastaamalla toimintataulussa oleviin toteamuksiin. Toteamukset ovat: näitä taitoja osaan ja näitä taitoja haluan harjoitella. Tavoitteena on, että lapsi arvioi omia kaveritaitojaan toiminnan alussa joko valitsemalla kaveritaitokuvista tai piirtämällä tai kirjoittamalla itse. Toimintakerran loppuun lapsi saa palautetta omasta toiminnastaan kaverilta ja ohjaajalta.

Suunnittelin toimintataulun nelikentän muotoon, jotta lapsi näkee samalla kerralla oman arvion sekä kaverin ja ohjaajan havainnot. Toimintataulun käyttämistä ohjaa hyvän huomaaminen ja sen esille tuominen. Kaveritaito toimintataulussa käytetyt kuvat ovat Papunetin piktogrammikuviä, jotka suunnittelin Canva-työkalulla (kuva 21). Kaveritaitokuvakorttien tarkoitus on, että jokaisella toimintakerralla lapset voivat halutessaan valita kuvat toimintatauluun näistä kuvista. Tein kaveritaitokuvakortit saamani palautteen perusteella. Korttien suunnittelussa yhdistin tekstin ja selkokuvan kaveritaidoksi. Kaveritaitokuvakortit sanoitin vahvuuskielillä. Kaikki korttien ideana on vahvuusnäkökulma. Korteissa on valittavana myös useita tyhjiä kortteja, joita lapsi voi käyttää, jos hän kokee, ettei mikään valittavista korteista ole hänelle sopiva. Tyhjiä kortteja tarkoituksena on tarjota lapselle mahdollisuus vaikuttaa.

Kuva 21. Kaveritaitokuvakortit. (Kuva: Tiina Ryyänen)

Työvälineen kaikissa osissa on huomioitu selkokieliyys ja kuvatuki. Suunnittelin työvälineeseen lisäksi toiminnanohjauksen tueksi sosiaalisen tarinan kaveripari-toiminnasta (kuva 22) ja kaveruuden nelikentästä -työvälineestä (kuva 23 ja 24). Sosiaalisten tarinoiden tarkoitus on tukea osallistuvia lapsia toiminnassa. Käyttö-oikeuksien vuoksi sosiaalisia tarinoita ei voida julkaista tässä opinnäytetyössä. Sosiaalisten tarinoiden tekstit on kuvattu alla.

Kuva 22. Teksti kaveriparitoiminnasta. (Kuva: Tiina Ryyänen)

Suunnittelin sosiaaliset tarinat niin, että ohjaaja käy läpi tarinat toiminnan alussa lasten kanssa. Tein sosiaaliset tarinat tukemaan lasta ja lisäämään työvälineen vaikuttavuutta.

Kuvat 23 ja 24 Tekstit kaveruuden nelikenttä -työvälineestä (Kuva: Tiina Ryyänen)

Positiivisen palautteen saaminen ja -antaminen on huomioitu työvälineen suunnittelussa. Mittarin ulkoasun rakensin neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten tarpeita huomioiden. Työvälineen visuaalisessa suunnittelussa huomioin toimeksiantajan toiveen tehdä työvälineestä toimipaikan brändin mukainen. Työvälineen tein sähköiseen muotoon, jotta sitä voidaan muokata palautteen perusteella kohderyhmälle sopivaksi ja levittää jatkossa eri toimijoille nopeasti ja helposti.

9.2 Tuotoksen arviointi

Toimeksiantajan palautteen perusteella käyttöopas oli selkeä ja asiasisältö oli helposti luettava. Työvälineen käyttöprosessi ja prosessin eri vaiheet koettiin erittäin selkeäksi. Toimeksiantajan mukaan käyttöopas oli selkeä kokonaisuus, joka lisäsi tuotoksen käytettävyyttä. Käyttöopas toi selkeästi esille eri osallistujien (ohjaaja, lapsi ja vanhempi) vastuut ja tehtävät. Ohjaajan tunnusmerkit koettiin avaavan vahvuusajattelun perustaa, jolla tätä toimintamallia käytetään. Tuotoksen luotettavuus, ymmärrettävyys ja selkeys oli hioutunut prosessin aikana. Visuaalinen ilme oli seesteisempi ja kaverikorttien ilme selkiytyneempi. Ammattilaisilta saamassani palautteessa mittari koettiin hyödylliseksi sen visuaalisen selkeyden vuoksi. Mittarin käyttöopasta pidettiin tärkeänä ohjaajan työvälineenä, joka ohjasi käyttämään mittaria oikein. Ammattilaiset näkivät, että ensisijaisen tärkeää oli menetelmän käytön kouluttaminen. Ammattilaiset kokivat mittarin työvälineeksi, jolla lasten vahvuudet ja taidot tehdään näkyväksi.

Mittari koettiin potentiaalisesti työvälineeksi erityisesti lasten pienryhmätoiminnassa. Työvälineen hyötyinä nähtiin, että mittari tarjoaa palautteen saamiseen ja antamiseen selkeän struktuurin. Tuotoksen arviointi jäi nyt harmillisen vajaan, koska sitä ei päästy testaamaan lapsiryhmässä aikatauluhaasteiden vuoksi. Pienryhmäohjaajien palautteen perusteella mittaria voisi käyttää lasten vahvuuksien ja taitojen löytämisessä. Palautteen perusteella olisi hyvä selvittää kuinka lapset ymmärtävät mittarissa käytetyt käsitteet. Palautteiden perusteella mikään mittarin osa ei osoittautunut toimimattomaksi. Kiitosta sai mittarin visuaalinen selkeys ja toimiva ulkoasu, tutustumiskortit sekä kaverivahvuusdiplomi. Toimeksiantaja kuvasi tuotoksen olevan hyvä myös siksi, että se on sellaisenaan täysin muunneltavissa eri asiakas- ja toimintaympäristöihin.

10 Pohdinta

10.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää erityisesti neuropsykiatrisia piirteitä omaaville lapsille sosiaalisen kompetenssin vahvistamiseen tarkoitettu työväline, jonka tarkoitus oli toimia ohjaajien työvälineenä lasten kaveriparitoiminnassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää vahvuusajatteluun ja positiiviseen palautteeseen perustuva työväline, jonka avulla lapsi saa selkeää, kannustavaa ja reaaliaikaista palautetta omasta toiminnastaan. Työvälineen tavoitteena oli vahvistaa lapsen minäkuvaa ja minäpystyvyyden tunnetta. Opinnäytetyön tavoite oli perusteltu ja johdonmukainen. Työskentelin tavoitteiden mukaisesti koko opinnäytetyön prosessin ajan. Opinnäytetyön viitekehys edisti tavoitetta ja siinä työskentelemistä.

Neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteet näkyvät lapsen eri toimintaympäristöissä. Näin osoittaa myös Juusolan (2017,39) näkökanta siitä, että neuropsykiatrinen oireilu aiheuttaa haasteita lapsen käyttäytymisessä, toiminnanohjauksessa, tunnesäätelyssä ja kognitiivisissa toiminnoissa. Huotari & Tamski (2019, 132–133) kuvaavat, että vuorovaikutustaitoja opitaan parhaiten ennakoimalla, harjoittelemalla ja mallioppimisen avulla, myös pienryhmäohjaajat ovat havainneet toiminnassaan saman asian. Ohjaajien antaman palautteen perusteella kaveruuden nelikentät -työväline tarjoaa työvälineen, jonka avulla harjoitellaan sosiaalisia taitoja yhdessä lasten kanssa. Työväline tukee neuropsykiatrisia piirteitä omaavia lapsia, koska työvälineen suunnittelussa on huomioitu heidän erityistarpeensa.

Kauppila esittää (2005, 126–138), että sosiaaliset taidot kehittyvät aiemmista kokemuksista ja saadusta palautteesta. Toistot ja harjoittelut auttavat sosiaalisten taitojen oppimisessa Lautamon ja Laaksosen (2019, 33–35) mukaan. Työvälineen avulla lapset harjoittelevat myönteisen palautteen antamista ja saamista useita kertoja kaveriparitoiminnan aikana. Työvälinettä voidaan käyttää pienryh-

mätyöskentelyn lisäksi myös muissa lapsen toimintaympäristössä kuten esimerkiksi kotona tai koulussa. Työvälineen avulla lapsi tulee tietoisiksi omista onnistumisistaan sosiaalisissa tilanteissa.

Opinnäytetyö vastasi tavoitteeseen tuottaa työväline, jonka avulla lapsi nähdään vahvuuksien ja myönteisen kautta. Tavoitteessa huomioitiin myös lasten erityistarpeet työvälineen selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Visuaalisesti selkeästä työvälineestä hyötyvät kaikki lapset, olipa neuropiirteitä tai ei. Uusitalo-Malmivaara (2014) esittää, että etenkin erityisoppilaiden luonteenvahvuuksien tunnistaminen ja tiedostaminen nostavat lapsen toimijuutta toimia eri tilanteissa. Leskisenojan ja Sandbergin (2019, 15–16) mukaan vahvuuksien, potentiaalain ja toimivien asioiden näkyväksi tekemisen avulla saadaan yksittäiset ihmiset puhkeamaan kukkaan.

Työvälineen tarkoitus on vahvistaa neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten heikohkoa sosiaalista toimijuutta. Sointu ym. (2018, 14–17) myös korostaa, että tietty taito tulee vahvuudeksi vasta sitten, kun itselle tärkeä ihminen huomaa sen ja antaa siitä myönteistä palautetta. Kaveruuden nelikentät -työväline on suunniteltu niin, että lapsi saa positiivista palautetta useammalta ihmiseltä: kaverivertaiselta, vanhemmilta ja ohjaajalta.

Avola ja Pentikäinen (2020, 81–82) toivat esille, että kannustava kasvattaja kehuu, kiittää ja rohkaisee lasta. Avoin myönteinen kannustava asenne vahvistaa lapsen minäkuvaa. Kaveruuden nelikentät -työväline on suunniteltu ohjaajien työvälineeksi hyvän näkemiseen. Käyttöoppaaseen on myös kuvattu hyvän ohjaajan tunnusmerkit. Ohjaajan tunnusmerkkien tarkoitus on korostaa kasvattajan tärkeää roolia, lasten minäkuvan vahvistajana. Työvälineen tarkoitus on tehdä näkyväksi ne asiat, jotka jo onnistuvat ja halutaan onnistuvan.

Tutkimusten mukaan neuropsykiatriset piirteet vaikeuttavat lapsen sosiaalisia suhteita. Nämä lapset eivät saa onnistumisen kokemuksia ryhmätoiminnassa. (Jäntti & Savinainen 2018, 263–266.) Lautamo ja Laaksonen (2019, 10–11) tuovat esille, että vertaisryhmän ulkopuolelle jääneellä lapsella on vähemmän mah-

dollisuuksia harjoitella kaveritaitoja. Lapsen tietoisuus omista taidoistaan luo mallin, jonka avulla lapsi osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa rakentaen vahvoja ja kestäviä ihmissuhteita. (Leskisenoja 2019, 124–127.) Työväline tarjoaa keinon tukea lapsen sosiaalista kompetenssia. Yusuf (2020, 9) myös totesi, että ratkaisukeskeisellä lähestymistavalla saadaan synnytettyä uusi tarina, jonka avulla vanhat noidankehät katkaistaan ja kohdistetaan huomio lapsen mahdollisuuksiin ja voimavaroihin. Työväline mahdollistaa, että lapsi vahvistuu kaveritaidoissa.

Jokainen lapsi tarvitsee vertaiskaverin sosiaalisten taitojen harjoittelua varten, kuten teoritieto osoittaa. Vertaissuhteiden rooli ja ylipäättään vuorovaikutus on merkittävä lapsen kognitiiviselle kehitykselle kuten Salmivalli (2005, 15–17) totesi. Työväline on tärkeä lasten sosiaalisen toimijuuden vahvistamisessa. Kaveruuden nelikentät -työvälineen käyttämisessä on tärkeää keskustella lapsen kanssa. Jokainen lapsi on erilainen ja ohjaajan rooli on rakentaa yksilölliset ratkaisut työvälineen käyttöä varten. Tuotoksesta saatu palaute toi esille, että tuotos on monipuolinen ja muokattavissa eri tilanteisiin. Lisäksi kaveriparitoiminta näkee mittarin vastaavan toiminnan tarpeeseen. Tutkimusten mukaan lasten hyvät kaveritaidot edesauttavat vertaisryhmän hyväksytyksi tulemista, kun taas taitojen puute voi johtaa torjutuksi tulemiseen. (Lautamo & Laaksonen 2019, 10–11.)

Tämä opinnäytetyö osoittaa, kuinka lapset tarvitsevat aikuisten tukea kaveritaitojen harjoitteluun. Kaveruuden nelikentät -työväline tarjoaa lapselle osallistavan tavan antaa ja vastaanottaa myönteistä palautetta ja sekä vahvistaa minäkuva. Työvälineeksi kaveruuden nelikenttä sopii hyvin, koska sen avulla lasten vahvuudet ja onnistumiset tehdään näkyviksi. Leskisenoja (2019, 124–127) kuvaa, että lapsen tullessa tietoiseksi omista ja toisten vahvuuksista, lasten keskinäiset suhteet ja myönteinen ilmapiiri vahvistuvat. Tämä opinnäytetyö osoittaa myös, että kaveruuden nelikenttä tarjoaa työvälineen, jonka avulla näitä tavoitteita voidaan toteuttaa.

Pääsääntöisesti opinnäytetyön prosessi eteni suunnitelman mukaisesti ja menetelmät olivat tarkoituksenmukaisia. Prosessi eteni Salosen (2013, 20.) konstruktivistisen mallin mukaisesti, eri vaiheita mukailen kehittämällä tuotosta. Opinnäytetyön prosessissa tapahtui muutoksia. Aikataulu- ja henkilöstömuutosten vuoksi

opinnäytetyön prosessin eri vaiheet olivat eripituisia kuin mitä suunnitelmaan oli hahmoteltu. Toteutusvaiheen lasten tuotoksen testaaminen jäi tästä syystä toteutumatta. Työvälineen testaaminen lapsilla olisi ollut tärkeä vaihe toteuttaa, koska se olisi antanut parhaiten tietoa mittarin toimivuudesta. Jatkokehitysidean ensimmäisenä ehdotuksena on testata työvälinettä lasten kanssa. Tuotosta kehitettiin kehittävän arvioinnin perusteella koko prosessin ajan. Prosessin aikana työvälineen nimi muuttui kaveritaitomittarista kaveruuden nelikentäksi.

Opinnäytetyö osoitti, että sosiaalisen kompetenssin arviointimenetelmät keskittyvät pääsääntöisesti ongelmiin ja asioihin, joita lapsi ei osaa tai menetelmään, jota käytetään vain ryhmätoiminnassa. Selkeitä, kuvatuettuja, positiiviseen pedagogiikkaan ja vahvuusajatteluun pohjautuvia kaveritaitojen havainnointimenetelmiä on olemassa vähän. Kaveritaitojen harjoitteluun liittyviä menetelmiä on taas olemassa runsaasti. Opinnäytetyön perusteella neuropiirteisyyttä tukevia kaveritaitojen havainnointi työvälineitä tarvitaan. Neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten sosiaalista kompetenssia voidaan tukea tuottamalla kaveruuden nelikentät -työvälineellä. Työvälinettä käyttäessä on huomioitava lasten yksilöllisyys sekä muistettava havainnoida ja kuunnella lasta.

10.2 Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet

Kaveruuden nelikenttä -työväline on mukautettavissa eri tilanteisiin ja eri asiakasryhmien kanssa. Työväline on helposti saavutettava, koska tuotos on sähköisessä muodossa. Työvälineen käyttäjä saa helposti tulostettua tarvitsevansa materiaalin. Työvälineen käyttöä helpottaa kirjallinen käyttöopas, jossa työvälineen käyttö on kuvattu täsmällisesti ja selkeästi. Tekemääni tuotosta voi hyödyntää tarpeiden mukaan kuka tahansa. Tämän opinnäytetyön jälkeen työvälineeseen voi tuottaa lisää kaveritaitokortteja yhdessä lasten kanssa. Kaveritaitokorteista voi ideoita kaveritaitotuokioita, jossa harjoitellaan tiettyjä kaveritaitoja. Näkisin tämän opinnäytetyön ja tuotoksen olevan hyvä väylä lähteä jatkokehittämään lisää työvälineitä sosiaalisten taitojen havainnoimiseen. Jatkotutkimuksena voisi tehdä tutkimuksen, miten työväline on edistänyt lasten kaverisuhteita ja vahvistanut lasten minäkuvaa. Kiinnostavaa olisi myös nähdä, miten ja missä ammattilaiset ovat työvälinettä hyödyntäneet.

10.3 Luotettavuus ja eettisyys

Kehittämistoiminnan luotettavuus rakentuu rehellistä tiedosta, jota voidaan hyödyntää. Käsitteiden tarkentaminen ja harkittu käyttäminen, valintojen ja havaintojen perusteltu esittäminen ja kehittämisestä seuranneiden asioiden soveltaminen lisäävät kehittämistoiminnan luotettavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 121–125.) Raportin luotettavuutta edistää lähdekritiikki. Lähdekriittinen näkökulma tarkastelee lähteen kirjoittajan taustatiedot, tiedon riippumattomuuden sekä tiedon julkaisu ajankohdan. (Hirsjärvi 2007, 109–110, 113–114.)

Pidin opinnäytetyöpäiväkirjaa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Raportissa kuvasin ja perustelin ratkaisujeni tarkoituksenmukaisuutta suhteessa tavoitteisiin. Opinnäytetyön luotettavuutta edesautoin orientoitumalla aiheeseen sopivaan teoriakirjallisuuteen. Teoriakirjallisuuden valinnassa pyrin rajaamaan lähteen julkaisuvuodeksi 2000-luvun. Aineiston valintaa ohjasivat lähdekritiikki ja opinnäytetyön tarkoitus. Opinnäytetyön luotettavuus korostui haastattelussa siinä, millaisia kysymyksiä esitin. Lisäksi pyrin opinnäytetyössäni luottavuuteen suunnittelella tarkkaan kysymykset Learning cafe ja SWOT-työpajoihin. Kysymysten laatimisessa pyrin muistamaan opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen.

Luotettavuutta raportoinnissa lisäsi tarkka kuvaus opinnäytetyön eri vaiheista ja lähteiden huolellinen dokumentointi. Toimeksiantajan kanssa sovittiin, että heidän tietonsa saa olla esille raportissa julkisesti. Luotettavuus ja eettisyys näkökulmat olivat mukana arvioinnissa. Tuotosta arvioidessa ohjaajat saivat kokeilla tuotosta käytännössä ohjaajien kesken. Alkuperäisen suunnitelman mukaan lapset olisivat testanneet mittaria käytännössä. Tähän liittyen tein tiedotteen lasten vanhemmille mittarin testaamisesta. Testaaminen oli alun perin suunniteltu toimeksiantajan kaveriparitoimintaan. Hankkeen aikataulumuutokset vaikuttivat myös opinnäytetyöprosessini aikatauluun. Lapsiryhmien kokoamisen haasteet sekä opinnäytetyöprosessin aikataulussa pysyminen asettivat minut luopumaan testaamisesta.

Eettisyyttä tarkastellessa tulee huomioida kohteen erityispiirteet ja tehdä tarkka suunnitelma. Aineiston keruussa tulee huolehtia alaikäisen lapsen asemasta.

Opinnäytetyön tekijän pitää kysyä lupa lapselta ja vanhemmalta opinnäyte työhön osallistumiselle. (Laaksonen (2010, 13–14.) Suunnitelmissa oli osallistaa lapset mukaan mittarin arviointiin osallistamalla ohjaajat kysymään lapsilta palautetta mittarista. Lasten ollessa alaikäisiä, minun täytyi kysyä lupa vanhemmilta lasten osallistamiseen, jotta eettisyys säilyy. Eettisyyttä tarkastellessa opinnäytetyön suunnittelussa huomioin perustuslain ihmisoikeudet ja vapauden osallistua työvälineen testaamiseen. Perustusoikeuden mukaan ihmisellä on oikeus yhdenvertaisuuteen, sananvapauteen ja yksityiselämän suojaan. (731/1999).

Vaikka lasten ääni ja osallisuus jäivät tällä kertaa pois, oli kaikilla ammattilaisilla kuitenkin vahva kokemus neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten kohtaamisesta ja heidän kanssaan työskentelystä. Eettisyys toteutui tässä asiassa osittain. Eettisesti laadukas opinnäytetyö perustuu osallistuvan henkilön vapaaehtoisuuteen, tietojen luottamukselliseen käsittelyyn ja säilyttämiseen sekä avoimeen toimintaan. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2021.) Opinnäytetyössä esiintyvien henkilöiden, tietojen ja kuvien julkaisuun on kysytty heiltä lupa.

10.4 Ammatillinen kasvu

Toimeksiantajalta saatu opinnäytetyön aihe antoi minulle vahvan luottamuksen siitä, että työvälineestä tulee olemaan hyötyä kaveriparitoimintaan ja neuropsykiatrisia piirteitä omaavien lasten mahdollisuuksiin solmia kaverisuhteita. Minulla oli ennen opinnäytetyöprosessia tietoa neuropiirteisten lasten kaveritaitojen vahvistamisen tarpeesta ja kokemusta lasten yksinäisyyden realiteetista. Tämän tiedon pohjalta tiesin aiheen olevan hyödyllinen. Minulla oli alusta alkaen selkeä tavoite tehdä tuotoksesta visuaalisesti selkeä kokonaisuus. Tarve ja kokemukset kannustivat minua opinnäytetyöprosessissa eteenpäin.

Tavoitteen ollessa korkealla koin, että ideoiden ja aiheen rajaaminen aiheutti haasteita varsinkin tuotoksen suunnitteluvaiheessa. Itsenäinen suoriutuminen ison työn tekemisestä, kasvatti minun paljon ammatillisesti. Työn tekeminen vaati minulta sitkeyttä ja erinomaisia toiminnanohjaustaitoja. Prosessin toteutusvaiheessa sain työskennellä vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja se tuntui erittäin

hyvältä. Yhteistyö ja dialoginen vuorovaikutus toivat mukavaa vastapainoa itsenäisen työskentelyn rinnalle. Hyvän suunnitelman avulla työskentely opinnäytetyöprosessissa oli helppoa. Opinnäytetyön suunnitelma antoi prosessille selkeät suuntaviivat, jonka avulla oli helppo toteuttaa prosessin eri vaiheita.

Oliko prosessin itsenäinen suorittaminen sitten hyvä vai huono asia? Itsenäinen suorittaminen opetti minulle paljon itsestäni. Palautteiden perusteella olen suoriutunut tehtävästä erinomaisen hyvin ja toimeksiantajan mukaan tehnyt erittäin ison työn. Prosessin aikana koin hetkiä, jolloin kaipasin kaveria, jolle jakaa ajatukset. Huomasin itsestäni, kuinka tärkeää asioiden jakaminen minulle on. Havaitsin, että kehittämissuorituksissa on aina vaara juuttua kiinni vaiheisiin, etenkin joissa jää yksin miettimään. Onneksi yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli sujuvaa koko opinnäytetyön prosessin ajan.

Eniten haasteita minulla oli aiheen rajaamisen ja tuotoksen visuaalisen ilmeen suunnittelemisessa. Tähän vaikutti muun muassa se, että minun tehtävänäni, oli kehittää työväline toimintaan, jota ei ollut vielä aloitettu. Koin alussa haasteeksi hahmottaa kokonaisuuden kaveriparitoiminnasta ja toiminnan sisällöstä. Toimeksiantajan selvitykset kaveriparitoiminnan suuntaviivoista olivat hyödyksi tuotoksen suunnittelussa. Toisaalta prosessi osoitti minulle, että kehittämistyössä voi syntyä myös jotain uutta. Huomasin nimittäin kesken toteutusvaiheen suunnitteleeni tuotoksen lisäksi myös kaveriparitoiminnan sisällöt.

Opinnäytetyön prosessissa minua jäi harmittamaan tuotoksen testaaminen pois jääminen. Koen, että se olisi ollut tärkeä ja hyödyllinen vaihe oman oppimisen kannalta. Olisin saanut tärkeää tietoa, jonka pohjalta olisin saanut tietoa mihin suunnata työtäni. Opin tämän seurauksena sen, että tuotoksen suunnittelu on sitä helpompaa ja nopeampaa, mitä enemmän toiminnan sisällöstä on etukäteen tiedossa. Olen ammatillisesti oppinut kehittämistyöstä sen, että rajaaminen on yksi tärkeimmistä asioista. Minulla ei ollut etukäteen teorian tietoon pohjautuvaa käsitystä lapsen sosiaalisesta kompetenssista, vahvuusajattelusta ja ratkaisukeskeisyydestä.

Opinnäytetyön prosessi tarjosi minulle mahdollisuuden paneutua aiheeseen. Aihe kiinnosti minua ja oli kiinnostavaa lukea erilaisista näkökulmista aiheesta. Yllätyksekseni aiheesta löytyi paljon kirjallisuutta. Rajasin löydetyt kirjallisuudet neljän teeman ympärille opinnäytetyön keskeisimpien käsitteiden mukaan. (kuvio 1). Rajaamisen jälkeen tuotoksen valmistaminen eteni hyvin. Sain kokemusta millaista, on suunnitella työväline, ja mitä sitä suunnitellessa tulee ottaa huomioon. Kasvoin ammatillisesti sietämään kehittämistyön ydintä, keskeneräisyyttä ja muutoksia. Pitkä opinnäytetyön prosessi vaati minulta sinnikkyyttä ja kärsivällisyyttä. Oman hyvinvoinnin huolehtimisen merkitys korostui tämän prosessin aikana. Tämän lisäksi opin sietämään muutoksia. Prosessin aikana sain tutustua uusiin ihmisiin ja mukautua vallitseviin tilanteisiin.

Opinnäytetyön prosessin ja saadun palautteen jälkeen, ajattelen, että tuotos tuo hyötyä sekä lapsille että ammattilaisille. Ajattelen niin, että yksinäisyyden kokemukset ja kaveritaidot ovat ajankohtaisia kaikissa asiakastyön ympäristöissä. Koen työni tärkeäksi, koska sen avulla neuropsykiatrisille lapsille taataan yhdenvertainen mahdollisuus harjoitella kaveritaitoja, vahvistaa minäkuvaansa ja minäpystyvyyden tunteita. Sosionomina hyödyin tästä opinnäytetyöstä kasvattamalla kehittämistyön kokemusta. Kehittämistyön toteuttaminen lisäsi minulle ammatillisesti taitoa toimia kärsivällisesti, kehittää työtä kohti tavoitteita. Opinnäytetyön keskeinen idea oli mahdollistaa kaikille lapsille tasavertainen tilaisuus solmia ja ylläpitää kaverisuhteita yksilöllisistä erityispiirteistä huolimatta. Minulla on tunne, että tuotos tulee vastaamaan tähän toiveeseen. Sosionomina tulen jatkamaan yksilöllisyyden edistämistä erilaisissa sosionomin työtehtävissä.

Lähteet

- Avola, P. & Pentikäinen, V. 2020. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. BEEhappy Publishing Oy.
- Atjonen, P. 2021. Kehittävä arviointi kasvatusalalla. Joensuu: Lasermedia Oy.
- Bolier, L., Haverman, M., Westerhof, G.J., Riper, H., Smit, F. & Bohlmeijer, E. 2013. Positive psychology interventions: a meta-analysis of randomized controlled studies. BMC Public Health 13, 119 (2013) [Positive psychology interventions: a meta-analysis of randomized controlled studies | BMC Public Health | Full Text \(biomedcentral.com\)](#). 24.10.2021.
- Furman, B. 2003. Muksuoppi. Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hotulainen, R., Lappalainen, K. & Sointu, E. 2014. Lasten ja nuorten vahvuuksien tunnistaminen. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. Juva: Bookwell Oy.
- Huotari, A. & Tamski E-L. 2019. Tammenterhon tarinoita. Kirja valmennuksesta. Mikkeli: Mikkelin Kopiopiste Ky.
- Innokylä. 2020. Learning cafe eli oppimiskahvila. [Learning cafe eli oppimiskahvila | Innokylä \(innokyla.fi\)](#). 18.3.2021.
- Innokylä. 2021. Riskien arviointi. [Riskien arviointi | Innokylä \(innokyla.fi\)](#). 24.10.2021.
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Juusola, M. 2017. Sosiaalisten taitojen ohjaajan opas I. Koulutuskeskus Artemia.
- Jäntti, E. & Savinainen, R. (toim.) 2018. Nepsyt Erityistä elämää. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoda.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2021. Opinnäytetyöpakki. [Eettisyys - Kajaanin ammattikorkeakoulu \(kamk.fi\)](#). 24.10.2021.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laaksonen, V. 2010. Lasten vuorovaikutustaidot tutkimuksen kohteena. Prologi. Puheviestinnän Vuosikirja, 6–24.
- Lasten mielenterveystalo. 2021. Neuropsykiatriset häiriöt. [Neuropsykiatriset häiriöt \(mielenterveystalo.fi\)](#). 6.10.2021.
- Lautamo, T. & Laaksonen, V. 2019. Ralla. Leikki- ja kaveritaitojen havainnointimenetelmät. Myhinpää: Ralla Oy.
- Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Juva: Bookwell Digital.
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Lämsä, R., Santalahti, P., Haravuori, H., Pentinmikko, A., Tuulio-Henrikson, A-M., Muurre, T. & Marttunen, M. 2015. Neuropsykiatrisesti oireilevien

- nuorten hoito- ja kuntoutuspolut Suomessa. [Neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten hoito- ja kuntoutuspolut Suomessa \(kela.fi\)](#).6.10.2021.
- Mattila, H., Ruusunen, T. & Uola, K. 2006. Viestinnän työkaluja AMK-opiskelijalle. Helsinki: WSOY.
- Neitola, M. 2011. Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen: Vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat. Turku: Turun yliopisto.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- O'Brien, M. & Blue, L. 2017. Towards a positive pedagogy: designing pedagogical practices that facilitate positivity within the classroom. Educational Action Research. 26. 1-20. [Towards a positive pedagogy: designing pedagogical practices that facilitate positivity within the classroom: Educational Action Research: Vol 26, No 3 \(tandfonline.com\)](#). 24.10.2021.
- Ojasalo K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Parikka, J., Halonen-Malliarakis, N. & Puustjärvi, A. 2017. Vaikeudesta voimaksi. Neuropsykiatriset häiriöt ja niiden huomioiminen koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Perustuslaki 731/1999.
- Poikkeus, A-M. 1995. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa Lyytinen, P., Korhokangas, M., & Lyytinen H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY.
- Remes, M. 2006. Lasten sosiaalinen kompetenssi. Vaikeuttaako tarkkaavaisuusongelmat sosiaalista toimintaa? Tampere: Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94071/gradu01477.pdf?sequence=14>.3.2021.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. [isbn9789522163738.pdf \(turkuamk.fi\)](#). 7.4.2021.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Sandberg, E. 2016. Vahvuudet käyttöön. Erja Sandbergin blogi. 18.6.2016. Blogi. [Vahvuudet käyttöön! - KT Erja Sandberg. Blogi](#). 2.3.2021.
- Sointu, E., Savolainen, H., Lappalainen, K., Kuorelahti, M., Hotulainen, R., Närhi, V., Lambert, M. & Epstein, M. 2018. Käyttäytymisen ja tunteiden vahvuuksien arviointiväline. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. [fasilitaattorin-työkirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyöskentelyyn.pdf \(globaalikasvatus.fi\)](#). 18.3.2021.
- Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. 2018. Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017-Kouluterveyskyselyn tuloksia. [THL Word Template \(julkari.fi\)](#). 3.10.2021.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Trogen, T. 2020. Positiivinen kasvatus. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. VIA-vahvuusmittari lasten ja nuorten luonteenvahvuuksien kartoitukseen. NMI-bulletin-lehti. Niilo Mäki -säätio. [Uusitalo Malmivaara-ym.pdf \(nmi.fi\)](#). 6.10.2021

- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2016. Huomaa Hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Juva: Bookwell Oy.
- Vataja, R. 2011. Mitä neuropsykiatria on? Teoksessa Juva, K., Hublin, C., Kalska, H., Korkeila, J., Sainio, M., Tani, P. & Vataja, R. (toim.) Kliininen neuropsykiatria. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Vataja, R. & Korkeila, J. 2007. Mitä on neuropsykiatria? Duodecim-lehti. [Mitä on neuropsykiatria? \(duodecimlehti.fi\)](https://www.duodecimlehti.fi). 6.10.2021.
- Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.
- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Väisänen, L., Niemelä, M. & Suua, P. 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.
- Yusuf, D. 2020. Lasten ja nuorten ratkaisukeskeinen coaching. Teoksessa Ahola, M. & Saarnio, J. (toim.) INSPIS. EVVK. Ratkaisukeskeinen työskentelyote nuorten kanssa. Espoo: Origos Oy.

Suostumuslomake huoltajille

Hei!

Olen Tiina Ryyänen ja opiskelen Karelia-ammattikorkeakoulussa Sosionomi (AMK)- tutkintoa. Koulutukseen sisältyy opinnäytetyö, joiden puitteissa teen toiminnallista opinnäytetyötä lapsenne kaveriparitoimintaan.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää kaveriparihankkeen työntekijöille vahvuusajatteluun ja positiiviseen palautteeseen perustuva työväline eli kaveritaitomittari. Mittarin avulla lapset tulevat tietoisiksi omista ja vertaisten vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Kehitän työvälinettä tämän kesän ja alkusyksyn aikana, ja jossain välissä lapset saavat kokeilla mittaria kaveriparitoiminnassa. Itse en ole mukana toiminnassa, vaan toiminnan ohjaajat välittävät minulle anonyymisti kerättyä tietoa lasten kokemuksista kaveritaitomittarista. Näitä kirjalliseen muotoon kirjattuja havainnointeja käytän opinnäytetyön raportissa, josta tulee julkinen raportti jouluna 2021 Theseus-tietokantaan. Opinnäytetyön valmistuttua kaveritaitomittari jää kaveriparihankkeen vapaaseen käyttöön.

Annamme suostumuksemme siihen, että lapsemme saa olla mukana kokeilemassa kaveritaitomittaria.

Emme anna suostumustamme.

Huoltajan allekirjoitus

Palautus mahdollisimman pian tai viimeistään __. __ 2021 mennessä toiminnan ohjaajalle.

Ystävällisin terveisin, Tiina Ryyänen

Jos teillä on kysyttävää, niin voitte olla minuun yhteydessä sähköpostilla

tiina.ryynanen@edu.karelia.fi

Palautelomake ohjaajille

1. Miten arvioitte työkalun ulkoasua? (muoto, ulkonäkö, fontin koko)
2. Miten koette kaveritaitomittarin käytettävyyden?
3. Millaisessa tilanteessa olette testanneet mittaria?
4. Millaista hyötyä kaveritaitomittari on tuonut toimintaan?
5. Mikä mittarissa oli toimivaa ja selkeää?
6. Millaisia puutteita tai muuta kritiikkiä haluatte mittarista esittää?
7. Millaisilla muutoksilla kaveritaitomittari sopisi työvälineeksi?
8. Voisiko kaveritaitomittarin nähdä näillä muutoksilla säännöllisenä työvälineenä?
9. Mitä muuta haluatte sanoa kaveritaitomittarista?

Suunnitelma ohjaajille lasten palautteen keräämistä varten

Ohjaajat osallistavat lapsia antamaan palautetta jokaisen toimintatuokion jälkeen kuvallisella ja symbolisella menetelmällä. Näiden menetelmien tarkoituksena on selkeyttää lasta arvioimaan asiaa tai toimintaa. Jokainen kysymys on kirjattu toimintaympäristön seinälle erillisiin kirjekuoriin. Kirjekuoressa oleva kysymys on kirjoitetun muodon lisäksi PCS-kuvalla varustettu.

Palautteen kerääminen tapahtuu kolmen hymiön avulla. Lapsilla on valittavana punainen negatiivista, sininen neutraalia tai vihreä positiivista kokemusta symboloiva hymiö, joka kuvastaa lapsen mielipidettä kysytystä asiasta. Hymiöt on värien lisäksi kuvattu kolmella ilmeellä: hymyilevä, neutraali ja surullinen. Jokainen lapsi laittaa kirjekuoreen valitsemansa hymiön. Kun jokainen lapsi käy viemässä mielipidettä kuvaavan kuvan kirjekuoreen, saadaan todennäköisesti minimoitua riski, että kaveri kopioisi kaverinsa vastauksen. Lopuksi kirjekuoren sisältö käydään läpi yhdessä lasten kanssa ja katsotaan mitä mieltä he ovat olleet palautteenanto kohteista. Jos lapset ovat pitäneet asiasta tai toiminnasta, se on merkki siitä, että toiminta tai asia on hyvä säilyttää. Mikäli kirjekuorissa on paljon punaisia kuvia, voidaan se tulkita toiminnan tai asian kehittämistarpeesta.

Kysymykset ovat:

1. **Opin tuntemaan kaverin paremmin**
2. **Sain positiivista palautetta omasta toiminnastani**
3. **Ymmärsin ohjeet toiminnan aikana**

Tervetuloa kehittämisiltapäivään ti 8.6.2021 klo 15.30–17.30

Honkalampi-säätiön Kauppakadun tiloihin os. Kauppakatu 23 A, 2. krs,
80100 Joensuu

Kehittämisiltapäivä toteutetaan Learning cafe- tilaisuutena, jonka tarkoituksena on suunnitella vahvuusajatteluun ja positiiviseen palautteeseen perustuvaa arviointivälinettä.

Olen Karelia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) opiskelija ja teen osana tutkintoa toiminnallisen opinnäytetyön Honkalampi-säätiön uuteen kaveriparihankkeeseen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää kaveritaitomittari, jonka avulla lapset tulevat tietoisiksi omista ja vertaisten vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Nyt Teillä on neuropsykiatristen lasten ja nuorten kanssa työskentelevinä ammattilaisina mahdollisuus tulla mukaan ideoimaan ja luomaan uutta positiiviseen arviointiin perustuvaa työvälinettä. Kaveritaitomittari mahdollistaa neuropsykiatristen lasten solmia ja ylläpitää kaverisuhteita tasavertaisesti.

Lämpimästi tervetuloa!

Tiina Ryyänen

Aihepiirit**Pöytä
1****Kaveritaitomittarin käyttö**

- mittarin käyttö mahdollisuudet
- mittarin käyttämiseen soveltuvat asiakasryhmät ja heidän erityistarpeensa
- kaveritaitotason arviointi
- mittarin käytön aikataulut

**Pöytä
2****Kaveritaitomittarin käytön valmistelu**

- miten ohjaaja valmistautuu mittarin käyttämiseen
- tarpeelliset tiedot, jotka tarvitaan ennen mittarin käyttämistä)
- mitä tapahtuu ennen kuin mittaria käytetään (toiminnassa huomioitavat asiat jne.)

**Pöytä
3****Kaveritaitomittarin toteutus ja jatko**

- miten mittarin käyttö käytännössä etenee? (miten mittari otetaan puheeksi ja miten mittarin käyttö tilanteessa kommunikoidaan ja mikä on ohjaajan rooli, asiakkaan toiveet)
- mitä tapahtuu mittarin käytön jälkeen (lapsen ja vanhempien ohjaaminen, ohjaajien ammatillinen kasvu
- mittarin kehittäminen ja markkinointi yhteistyökumppaneille (miten, missä ja milloin)

**Pöytä
4****Kaveritaitomittarin käytettävyys ja saavutettavuus**

- mikä auttaa lasta ymmärtämään?
- mikä motivoi lasta mittarin käytössä?
- millainen on saavutettava ja käytettävä kaveritaitomittari? -mikä olisi hyvä nimi mittarille?

Hei!

Olen Karelia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) opiskelija ja teen osana tutkintoa toiminnallisen opinnäytetyön Honkalampi-säätiön uuteen kaveriparihankkeeseen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää neurologisia piirteitä omaavien lasten käyttöön kaveritaitomittari, jonka avulla lapset tulevat tietoisiksi omista ja vertaisten vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Nyt Teillä on neuropsykiatristen lasten ja nuorten kanssa työskentelevänä ammattilaisena mahdollisuus tulla mukaan ideoimaan ja luomaan uutta positiiviseen arviointiin perustuvaa työvälinettä. Kaveritaitomittari mahdollistaa neuropsykiatristen lasten solmia ja ylläpitää kaverisuhteita tasavertaisesti.

Haluaisin haastatella sinua, jotta osaisin huomioida mittarin kehittämisvaiheessa kohderyhmän ominaispiirteet, tarpeet ja toiveet.

Tässä olisi haastattelukysymykset:

1. Millaisia odotuksia sinulla on kaveritaitomittarille?
2. Mikä auttaa neapsylasta kaverisuhteissa?
3. Mitkä ovat lapsen vahvuudet ja heikkoudet kaverisuhteissa?
4. Mikä edistää ja tukee lapsen oppimista?
5. Mikä tukee lasta kommunikoinnissa ja ymmärtämisessä?
6. Mikä lasta motivoi kaverisuhteissa?
7. Miten lapsi suhtautuu palautteen antoon ja mitä ohjaajan olisi hyvä tietää tästä?
8. Mitä taitoja tarvitaan siihen, että lapsi pystyy ottamaan vastaan palautetta?
9. Ideoita, toiveita tai ehdotuksia kaveritaitomittariin liittyen

Kiitos ajastasi ja ajatuksistasi!

Jos sinulla on jotain kysyttävää, voit olla minuun yhteydessä sähköpostilla tiina.ryynanen@edu.karelia.fi

Terveisin: Tiina Ryynänen

Hei!

Olen sosionomi AMK opiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta ja osana tutkintoa tehdään opinnäytetyö. Sain opinnäytetyön toimeksiannon Honkalampi-säätiön kehittämistoiminnalta ja opinnäytetyön avulla kehitän uuteen kaveriparihankkeeseen työvälineen eli kaveritaitomittarin. Saadakseni käsityksen mittarin toimivuudesta ja kehittämisestä on tärkeää saada selville Teidän mielipiteenne ja käsityksenne asiasta. Käytän arvioinninmenetelmänä SWOT-nelikenttäanalyysillä, joka on ohessa liitteenä.

SWOT-nelikentän muodostuu sanoista Strengths eli vahvuudet, Weakness eli heikkoudet, Opportunities eli mahdollisuudet ja Threats eli uhat. (Innokylä 2012). SWOT-nelikentän ylälaidan muodostavat mittarin sisäiset vahvuudet ja heikkoudet. Nelikentän alapuolen muodostavat mittarin ulkoiset mahdollisuudet ja uhat.

Tervetuloa lämpimästi mukaan!

Terveisin: Tiina Ryyänen

Jos teillä ilmenee kysyttävää, voitte olla minuun yhteydessä.

tiina.ryynanen@edu.karelia.fi

Sisäiset vahvuudet

esim. mittarin piirre, rakenne, toiminta ja vahvuus
Mikä on hyvää ja missä on onnistuttu?

Sisäiset heikkoudet

esim. esteitä mittarille. Mikä ei onnistunut, mikä ei toimi hyvin missä kohtaa on puutteita?

KAVERITAITOMITTARIN ARVIOINTI

Ulkoiset mahdollisuudet

esim. miten mittari voi vahvistaa nepsy-lasten sosiaalista kompetenssia? Mitä mahdollisuuksia mittarilla on?

Ulkoiset uhat

esim. lähitulevaisuuden haasteet ja joita tulisi välttää.

Uhkakuvat, joita seuraamalla voidaan minimoida negatiiviset seuraukset